

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

STATISTIEK EN GEWETENSONDERZOEK

De jurist die de rechtsbedeling van verscheidene rechtcolleges wil confronteren, beschikt daarbij slechts over schaarse informatiemiddelen. Kunnen statistische studies deze informatiemiddelen aanvullen? We zullen in dit artikel een bescheiden poging in deze zin wagen.

Onze navorsingen beperkten zich tot de zaken die door de burgerlijke kamers van het Gentse Hof in het gerechtelijk jaar 1961-62 beslecht werden. De gebruikte methode bestond erin de werkzaamheden van elke burgerlijke kamer van het Hof en van elke rechtbank van het gebied afzonderlijk te catalogeren, en dit nogmaals afzonderlijk met betrekking tot enkele wel afgebakende onderwerpen, dit alles ten einde in de rechtsbedeling van de bedoelde rechtscollages een eventueel verschil van tendenzen te kunnen waarnemen.

Wordt er veel hervormd? En wordt er in dezelfde mate hervormd in de drie burgerlijke kamers van het Hof?

De hervormingen, inbegrepen de gedeeltelijke, bedroegen in het rechterlijk jaar 1961-62 :
in de eerste kamer 35%,
in de vijfde kamer 40%,
en in de zevende kamer 38% der gewezen zaken.

Heeft het verschil tussen onze drie cijfers een betekenis?

Het antwoord op deze vraag wordt bemoeilijkt door het feit dat de zaken niet onverschillig aan deze of gene kamer toebedeeld worden. B.v. gaan de handelszaken vooral naar de vijfde kamer, de voorlopige maatregelen in zake echtscheiding naar de zevende, de ontkenningen van vaderschap naar de eerste. Een grondig nazicht ware dus nodig, alsook een uitbreiding van het onderzoek tot een of meerdere vorige jaren, vooraleer te mogen besluiten dat de ene kamer meer « hervormingsgezind » is dan de andere.

In welke soort zaken wordt er meest in beroep gegaan? Dit verschilt op merkwaardige wijze van rechtbank tot rechtbank. Hieronder enkele vergelijkende cijfers, genomen uit de drie bijzonderste rechtbanken van het gebied.

	<i>Globaal aantal zaken in beroep</i>	<i>Echtscheidingen</i>	<i>Voorlopige maatregelen</i>	<i>Verkeersongevallen</i>
Rb. Gent	131	14 (10,6%)	16 (12,2%)	22 (16,5%)
Rb. Brugge	91	10 (10,9%)	19 (20,8%)	4 (4,3%)
Rb. Denderm.	83	11 (13,2%)	3 (3,6%)	23 (27,7%)

De vergelijking tussen de cijfers van de twee laatste kolonnen is verrassend. Ze bewijst dat een bepaalde rechtbank in een bepaalde stof, verschillend van rechtbank tot rechtbank, tendenzen kan hebben die verzet van wege de rechtsonderhorigen uitlokken.

In welke soort zaken wordt er meest hervormd?

De verkeersongevallen bieden het grootste aantal hervormingen : 53% van de desbetreffende zaken. Maar enkel een deel van dit percentage, nl. 32%, heeft betrekking tot de kwestie der verantwoordelijkheid. Volgen de vereffeningen-verdelingen — waar meestal een reeks betwistingen geopperd worden, wat de kansen van hervorming natuurlijk verhoogt — met 48%.

Daarna de voorlopige maatregelen in zake echtscheiding, met 43%.

Voor de echtscheidingen komen we op een normaal percentage hervormingen : 33%. Opmerkenswaardig is dat de twee derden dezer hervormingen gebeurden door inwilliging van een in eerste aanleg verworpen eis.

Van welke rechtbanken komen de meeste bestreden vonnissen voort?

Natuurlijk is de rechtbank te Gent, de voornaamste van het gebied, aan de spits (met 131 zaken), gevolgd door Brugge (91 zaken) en Dendermonde (83). Volgen de rechtbank van koophandel te Gent (55 zaken), de rechtbank te Oudenaarde (52) en de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk (43 zaken). Het aantal beroepen slinkt verder aanzienlijk met Veurne (28 zaken), Ieper (17), de rechtbanken van koophandel te Brugge en te Kortrijk (telkens 15), de rechtbanken van koophandel te Sint-Niklaas en te Oostende (tel-

kens 11). In deze telling werd geen rekening gehouden met de onontvankelijk verklaarde beroepen.

Is te noteren het betrekkelijk gering aantal beroepen uit de rechtbanken van koophandel, deze te Gent uitgezonderd. Hun gunstig reformatieprocent mag hier ook aangestreept worden (27,4 %, hier ook zonder inbegrip van de rechtbank van koophandel te Gent, waar het reformatieprocent merklijk hoger is).

Hoe staat het met de data der arresten, vergeleken met de data der vonnissen?

Hierover is de statistiek alles behalve verheugend. We hebben de arresten verdeeld in vier categorieën, volgens ze tussen kwamen binnen de zes maanden van de bestreden beslissing, na zes maanden doch binnen het jaar, van één tot twee jaar, meer dan twee jaar na het vonnis. Kwamen tussen:

in de zes maanden 4% der arresten,
meer dan zes maand doch nog binnen het jaar 22%,
van één tot twee jaar na het vonnis 39%,
meer dan twee jaar na het vonnis 35%.

Een onderzoek naar de oorzaken van deze zorgwekkende toestand zou buiten het kader van deze studie vallen. We menen nochtans de aandacht te moeten vestigen op het nut van een aanpassing van de rolregeling, vooral in het vooruitzicht van de hervorming der procedure, dewelke aan de griffiers een rol zal toevertrouwen waarop ze van nu af zouden moeten voorbereid worden.

De cijfers hierboven hebben enkel betrekking tot burgerlijke en handelszaken. In strafzaken zou een gelijkaardige statistische studie waarschijnlijk meer belang

bieden. We denken vooral aan de schadeloosstelling in zake verkeersongevallen, domein waarin de eenheid van rechtsbedeling door gewetensvol en onpartijdig statistisch werk zou kunnen bevorderd worden. Misschien komen we eensdaags op dit onderwerp terug, mogelijk na het gerechtelijk verlot 1963, indien het ons evenveel regendagen, en dus werkdagen, als dit jaar bezorgen wil.

E. VEROUGSTRAETE

Voorzitter in het Hof van beroep te Gent

P.S. — Dit artikel was ingezonden wanneer we van een dienstwillige collega de cijfers bekwamen betreffende de werkzaamheden van het Gentse Hof, burgerlijke Kamers, in het vorig gerechtelijk jaar (1960-61). In dit jaar schommelde het procent hervormingen tussen 34 en 41%. Doch de Kamer die in het gerechtelijk jaar 1961-1962 de meeste hervormingen telde, telde er hier het minst, en omgekeerd, wat bewijst dat er statistisch geen verschil van strekking tussen de verscheidene Kamers onderling te bespeuren is. Het gunstig reformatieprocent van de rechtbanken van koophandel (die door den band minder ingewikkelde vraagstukken te beoordelen hebben dan de burgerlijke rechtbanken) is ook in het gerechtelijk jaar 1960-61 vast te stellen, zonder uitzondering echter voor de rechtbank van koophandel te Gent, wier hoger reformatieprocent in 1961-62 aan toeval moet toegeschreven worden.

E.V.

KANTTEKENINGEN BIJ DE WET VAN 27 JUNI 1960

1. De wettekst.

Zoals wij verder in de loop van deze uiteenzetting zullen moeten vaststellen, heeft de wet van 27 juni 1960 grondige wijzigingen gebracht aan de tot dusver door Belgische hoven en rechtbanken toegepaste collisieregeling, in verband met de echtscheiding tussen personen van wie minstens één vreemdeling is.

De wet van 27 juni 1960 (Staatsblad 1960, 528 en Pasinomie 1960, 761) luidt als volgt:

Artikel één: Ingeval van huwelijk tussen vreemdelingen wordt de toelaatbaarheid van de echtscheiding wegens bepaalde oorzaak beheerst door de Belgische wet, tenzij de nationale wet van de echtgenoot die de echtscheiding vraagt er zich tegen verzet.

Artikel twee: Ingeval van huwelijk tussen personen van verschillende nationaliteit, van wie één Belg is, wordt de toelaatbaarheid van de echtscheiding beheerst door de Belgische wet.

Artikel drie: De gronden van echtscheiding worden bepaald volgens de Belgische wet.

2. Ontstaan van de wet.

Hoe ontstond deze wet? (R. Van der Elst, La Loi du 27 juin 1960 sur le divorce, lorsqu'un des conjoints au moins est étranger, J.T. 1960, 661).

De voorbereidende werkzaamheden lichten ons zeer goed in over de werkelijke bedoelingen van de wetgever. Niet de verwezenlijking van hogere rechtsprincipes, doch de dringende noodzakelijkheid om aan bepaalde tijdelijke sociale wantoestanden een eind te

maken, heeft de wetgever aangespoord tot deze hervorming.

De omstandigheid dat vele vrouwen van Belgische afkomst met Italiaanse inwijkelingen in het huwelijk waren getreden om dan achteraf door deze laatsten in de steek te worden gelaten, had de aandacht der practici gevestigd op de onmogelijkheid voor deze echtgenoten uit de echt te scheiden. Dit was dan ook de reden waarom Senator Rolin van wal stak met een wetsvoorstel dat, op enkele amendementen na, door Kamer en Senaat zou worden aangenomen.

Het wetsvoorstel werd door de senaat goedgekeurd, met 58 stemmen tegen 31 stemmen bij 7 onthoudingen. De bespreking van het wetsontwerp voor de senaat gaf aanleiding tot boeiende discussies. 70 stemmen werden voor dit wetsvoorstel uitgebracht in de kamer, tegen 41 stemmen bij 2 onthoudingen. In tegenstelling met hetgeen in de senaat gebeurde, ontstond in de kamer geen werkelijke discussie.

Zoals wij reeds aanstipten, was de reden voor deze hervorming gelegen in de omstandigheid dat talloze huwelijken, gesloten tussen Belgische en Italiaanse onderdanen, na enige tijd schipbreuk leden. De Italiaanse inwijkeling die het in België niet gewoon was geworden, keerde dan maar onverstoord naar zijn land terug, terwijl de verlaten echtgenote in boelschap ging leven en in deze toestand een overspelige familie stichtte.

Senator Orban had bij de algemene bespreking van het wetsvoorstel vinnig laten opmerken dat de wet uiteindelijk toepasselijk zou zijn op een vijftigtal gevallen per jaar. (Pasinomie 1960, p. 771). Wat er ook van zij, deze toestand kon alleen door de wetgever worden verholpen daar, naar de mening van Senator

De Baeck, toenmalige verslaggever, deze ongelukkige echtgenoten het slachtoffer geworden waren van een ten hunne opzichte al te strenge rechtspraak van het Hof van Cassatie (Hof v. Cass., 16 mei 1952, Pas. 1952, I, 589 en J.T. 1953, 58, noot Philonenko; Clunet 1953, 388, noot R. Abrahams; Verenigde Kamers Hof van Cass. 16 februari 1955, R.W. 1954-55, 1797 en Clunet 1955, 930, noot Philonenko; J.T. 1955, 249, noot Foriers).

3. Aanleiding tot de hervorming.

Aan welke principes had het Hoogste Gerechtshof de voorkeur gehecht? Er mag niet uit het oog verloren worden dat het Hof van Cassatie zich tot tweemaal toe over dezelfde rechtskwestie heeft moeten uitspreken en dat deze dubbele cassatie het principe ervan nog nadrukkelijker heeft bevestigd.

Het Hof verdedigde de stelling volgens dewelke bij echtscheiding tussen personen van verschillende nationaliteit, de toelaatbaarheid van de echtscheiding moest afgestemd worden op de nationale wet van deze echtgenoot, wiens statuut de strengste regeling voorschreef. De cumulatieve toepassing der beide nationale wetten zou tot het gevolg leiden dat de echtgenoten, alhoewel uit de echt gescheiden volgens het persoonlijk statuut van één van hen, toch nog gehuwd zouden blijven volgens het statuut van de andere. « Attendu qu'il ne se conçoit pas que le lien matrimonial soit rompu à l'égard de l'un des époux et subsiste à l'égard de l'autre », zegt het Hof van Cassatie uitdrukkelijk in zijn arrest van 16 februari 1955.

Uit de bewoordingen van het advies van Procureur-Generaal Hayoit de Termicourt had de auteur van het wetsvoorstel afgeleid dat, op het stuk van de echtscheiding tussen personen van wie minstens één vreemdeling was, een dringende hervorming diende tot stand te komen.

« Cette réforme et cette transaction relèvent du législateur. N'était-ce pas d'ailleurs à celui-ci que votre arrêt du 16 mai 1952 adressait un discret appel, lorsqu'il décidait que la solution qu'il faisait sienne était la seule admissible dans l'état actuel de la législation? »

Senator Orban had echter twijfel geopperd nopens de conformiteit van het wetsvoorstel met de opvattingen van de hoogstaande magistratuur. Wij laten eveneens de vraag in het midden of de oproep tot de wetgever wel passend werd beantwoord.

4. Bespreking van het eerste wetsvoorstel.

De huidige wet, waarvan de tekst opgenomen werd in de eerste paragraaf van deze bijdrage, heeft, vóór haar definitieve goedkeuring door de wetgevende kamers, verschillende gedaanteverwisselingen ondergaan. Het loont de moeite de amendementen te bespreken die tot de definitieve wet van 27 juni 1960 hebben geleid.

Het aanvankelijk voorstel zoals ingediend door de Senatoren Rolin, Ciselet, Chot en George, luidde als volgt:

Artikel één: Ingeval van huwelijk tussen vreemdelingen die dezelfde nationaliteit bezitten, wordt de toelaatbaarheid dekt, dit in tegenstelling tot de Belgische wet, tenzij de nationale wet van de echtgenoten er zich tegen verzet.

Artikel twee: Ingeval van huwelijk tussen personen van verschillende nationaliteit, kan de echtscheiding

worden toegestaan, wanneer één der echtgenoten Belg is of wanneer de aanlegger onderdaan is van een Staat die de echtscheiding toelaat.

Artikel drie: De gronden van echtscheiding worden bepaald volgens de Belgische wet.

Welke principes lagen dit aanvankelijk wetsvoorstel ten grondslag?

Er dient vooraf verduidelijkt welk begrip het woord toelaatbaarheid dekt, dit in tegenstelling tot de gronden van echtscheiding.

Onder toelaatbaarheid verstaat men de mogelijkheid tot echtscheiding, zoals zij wordt voorzien door de nationale wet der echtgenoten. Zo is het een Belg toegelaten, volgens zijn persoonlijk statuut uit de echt te scheiden. Daarentegen kan een Italiaanse onderdaan uit de echt niet scheiden omdat zijn nationale wet de echtscheiding niet voorziet.

De gronden van echtscheiding houden daarentegen verband met de feiten die aan het verzoek tot echtscheiding ten grondslag liggen. De Belgische wet beperkt deze gronden tot overspel, geweld daden, mishandelingen of beledigingen van erge aard (artikelen 229, 230 en 231 B.W.). In Duitsland zal men eveneens op grond van § 1569 B.G.B. wegens krankzinnigheid uit de echt kunnen scheiden.

Dit onderscheid is ook in de definitieve wettekst behouden gebleven.

1. Het aanvankelijk wetsvoorstel stelde zich tot doel de conflicten op te lossen voortspruitende uit de echtscheiding in de ruime zin van het woord. Aldus de echtscheiding wegens bepaalde oorzaak, de echtscheiding bij onderlinge toestemming, de omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding. Het maakte dus geen onderscheid tussen echtscheiding wegens bepaalde oorzaak en de echtscheiding in de ruime zin, naargelang het ging om echtgenoten-vreemdelingen of om echtgenoten, van wie minsten één Belg gebleven was.

2. Voor de indiening van de amendementen door de leden van de senaatscommissie stelde het wetsvoorstel twee hypothesen voorop:

a) *Artikel één:* ofwel bezaten de echtgenoten dezelfde nationaliteit. In deze onderstelling werd toepassing gemaakt van de lex fori, tenzij deze zou indruisen tegen het persoonlijk statuut van de echtgenoten. Het geldt hier een combinatie lex fori-persoonlijk statuut der echtgenoten.

b) *Artikel twee:* ofwel hadden de echtgenoten een verschillende nationaliteit. De lex-fori werd dan toegepast, onder de alternatieve voorwaarde dat ofwel een der echtgenoten de Belgische nationaliteit bezat, ofwel de nationale wet van de vreemde echtgenoot-aanlegger eveneens de echtscheiding toeliet.

De voorrang der Belgische nationaliteit werd dus automatisch aanvaard van het ogenblik af dat een der echtgenoten Belg gebleven was.

Andersom vergenoegde het wetsvoorstel er zich mede de nationale wetten distributief toe te passen, met dien verstande dat de wet van de aanlegger steeds de voorkeur zou verdienen.

Bedoeld wetsvoorstel was ingegeven geworden door de richtlijnen van het Instituut voor Internationaal Recht. Bij zijn bijeenkomst te Brussel op 2 augustus 1948 had dit Instituut immers de wens uitgedrukt dat de lex fori d.i. de Belgische wet ten aanzien van vreemdelingen zou worden toegepast, behalve wanneer het gemeenschappelijk statuut der echtgenoten zich tegen de echtscheiding zou verzetten. Volgens

deze aanbeveling was de toepassing van de *lex fori* eveneens geboden zo deze overeenkwam met het persoonlijk statuut van één der echtgenoten. Uitzondering hierop werd gemaakt, wanneer het persoonlijk statuut van de echtgenoot-aanlegger zich tegen de echtscheiding verzette.

5. Bespreking van de huidige wet.

De definitieve tekst, zoals door de wetgevende kamers goedgekeurd, houdt er ongeveer dezelfde principes op na, enkele wijzigingen daargelaten.

1°. Terwijl het aanvankelijk ingediend voorstel een regeling trof voor de echtscheidingsconflicten, in de ruime zin van het woord, brengt de huidige wettekst een beperking ten aanzien van de echtgenoten die beide van vreemde nationaliteit zijn (artikel één). De collisieregeling betreft hier alleen de echtscheiding wegens bepaalde oorzaak. Vallen dus buiten de toepassingsfeer van het artikel één: de echtscheiding bij onderlinge toestemming en de omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding. Het behoud van het woord « echtscheiding » in artikel twee brengt ons tot het besluit dat de echtgenoten van wie één Belg is de toepassing ervan kunnen inroepen, om het even of deze nu bij onderlinge toestemming uit de echt wensen te scheiden, dan wel wegens bepaalde redenen of door omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding.

De reden voor deze wijziging ligt voor de hand. Bij het aanvankelijk voorstel konden de echtgenoten, gebruik makend van artikel één, tegen hun persoonlijk statuut in, bij onderlinge toestemming uit de echt scheiden en zulks van zodra zij hun fictief domicilie in België hadden gevestigd. (Pasinomie, blz. 764, eerste kolom in fine). Indien één der echtgenoten Belg was verviel vanzelfsprekend het verbod ten aanzien van de vreemde echtgenoot om bij onderlinge toestemming uit de echt te scheiden vermits de voorrang van de Belgische nationaliteit moest slaan op alle voordelen die uit zijn statuut voortvloeiden.

2°. Het heeft verder het onderscheid prijs gegeven tussen de gevallen waarin de echtgenoten dezelfde nationaliteit bezaten en deze waarin de echtgenoten tot verschillende nationaliteiten behoorden. In plaats hiervan komt men voor een nieuw onderscheid te staan, naar gelang het om vreemde echtgenoten gaat (artikel één), of om echtgenoten van wie één Belg is (artikel twee).

a) *Artikel één*: De echtgenoten zijn vreemdelingen. In deze onderstelling doen zich twee mogelijkheden voor:

— Ofwel zullen de echtgenoten dezelfde nationaliteit bezitten en dan zal de toelaatbaarheid beheerst worden door de *lex fori*. Deze zal echter moeten wijken voor de nationale wet der echtgenoten, indien hun persoonlijk statuut de echtscheiding niet toelaat. Deze mogelijkheid komt overeen met deze beschreven onder n° 4, 2°, a) waar gewezen werd op de combinatie *lex fori*-persoonlijk statuut der echtgenoten. Deze combinatie bleef in de huidige wet behouden, voor zover het persoonlijk statuut der echtgenoten niet strijdig was met de *lex fori*.

— Ofwel zullen de echtgenoten van een verschillende nationaliteit zijn en dan zal nogmaals de *lex fori* worden toegepast, op voorwaarde dat de nationale wet van de echtgenoot-aanlegger de echtscheiding toe-

laat. Deze mogelijkheid komt dus overeen met deze besproken onder n° 4, 2°, b) derde alinea.

Ten slotte komt het er in dit geval op aan de nationale wetten van de echtgenoten distributief toe te passen.

b) *Artikel twee*: de echtgenoten hebben een verschillende nationaliteit doch een van hen is Belg. In deze onderstelling heeft de *lex fori* steeds de voorrang op de nationale wet van de echtgenoot-vreemdeling. Deze mogelijkheid komt dus overeen met het onder nr. 4, 2°, b) tweede alinea, besproken geval. Net zoals in de huidige tekst, werd ook in het aanvankelijk wetsvoorstel toepassing gemaakt van de voorrang van de Belgische nationaliteit, van zodra een der echtgenoten Belg was. Het doet er trouwens niets toe, wie als eiser en als verweerder optreedt. De *lex fori* is immers tevens de nationale wet van de echtgenoot die Belg is.

6. Toepassingsgebied.

Hoever strekt de toepassing van de wet van 27 juni 1960 en welke zijn de grenzen ervan?

1° Ten aanzien van de nationaliteit.

In de bij artikel één voorziene onderstelling wordt thans buiten beschouwing gelaten, de wijze waarop de vreemdelingen hun nationaliteit hebben verkregen.

Gesteld dat de echtgenote oorspronkelijk Belg was en door haar huwelijk de nationaliteit van haar echtgenoot zou verkregen hebben, dan zal artikel één toepasselijk zijn, ongeacht haar oorspronkelijke nationaliteit.

Komt alleen in aanmerking de politieke rechtsband op het ogenblik dat de rechtsvordering wordt ingesteld.

Dezelfde stelregel dient gevolgd wanneer de echtgenoten na hun huwelijk onderdanen zouden geworden zijn van een andere staat. Evenmin zal, zoals in het vorige geval, de oorspronkelijke nationaliteit der echtgenoten ter sprake komen, of zal rekening gehouden worden met hun nationaliteit op het ogenblik van de sluiting van het huwelijk, zo een onder hen nadien een andere nationaliteit verkreeg.

De wet van 27 juni 1960 heeft dus voor een groot deel de moeilijkheden uit de weg geruimd die destijds het gevolg waren van nationaliteitsverandering. Er zal dus geen beroep meer moeten gedaan worden op rechtsconstructies zoals b.v. de theorie van de verworven rechten. (Poulet, Manuel de Droit International Privé Belge, 3e uitg., nr. 382, blz. 451) en de theorie van de wetsontduiking om te beletten dat een der echtgenoten op grond van zijn nieuw verworven statuut de echtscheiding zou aanvragen (Josef Rutsaert, Echtscheiding en Internationaal Privaatrecht, R.W. 1938-39, blz. 539, 2540; Brussel, 9 juli 1932, Rev. dr. int. Privé (Lapradelle) 1933, 511 en B.J. 1928, 70).

2° Ten aanzien van de echtscheiding in de enge of brede zin.

Zoals wij reeds aanstipten, bestaat er een beperking ten aanzien van de echtscheiding waarin twee vreemdelingen betrokken zijn. In deze onderstelling kan, volgens artikel één, de toelaatbaarheid alleen betrekking hebben op de echtscheiding wegens bepaalde redenen. Deze beperking vervalt van zodra een der echtgenoten Belg is.

Nu rijst de vraag of de echtscheiding wegens bepaalde redenen als dusdanig voorafgaandelijk dient gequalificeerd volgens de Belgische wet, dan wel volgens de nationale wet van de aanlegger.

Een vreemdeling zou immers zijn vordering kunnen steunen op een oorzaak die, overeenkomstig zijn

ationale wet, nochtans in België onbekend zou zijn. Geldt het hier de echtscheiding wegens bepaalde redenen of zou men kunnen voorhouden dat deze vorm van echtscheiding in België onbekend is, omdat de oorzaak ervan volgens onze wetgeving, onbestaanbaar is?

De gestelde vraag vertoont een zeker belang omdat de toepasselijkheid van artikel één van de wet van 27 juni 1960 grotendeels afhangt van het antwoord dat er zal op gegeven worden.

In dit verband dienen wij als volgt te redeneren. De vraag of de echtscheiding al dan niet steunt op een bepaalde reden maakt deel uit van een voorafgaand onderzoek. Dit voorafgaand onderzoek heeft alleen tot doel vast te stellen onder welke vorm een echtscheidingsprocedure wordt ingesteld, terwijl de echtscheidingsgronden het voorwerp uitmaken van een later onderzoek ten gronde.

Vanzelfsprekend is de *lex fori* uitsluitend bevoegd in deze fase van het onderzoek. De Belgische wet voorziet in dit verband drie procedures:

a) De echtscheiding wegens bepaalde redenen. (De officiële Nederlandse tekst van het burgerlijk wetboek handelt over de echtscheiding op grond van bepaalde feiten, zie Staatsblad 18 mei 1962, 4280).

b) De echtscheiding door onderlinge toestemming.

c) De omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding.

In de huidige fase van het onderzoek is er dus geen sprake van qualificatieconflict, in de zin tegenstelling echtscheidingsgronden volgens de *lex fori*/nationale wet. De Belgische rechter stelt dus voorafgaandelijk vast, of de aanlegger bij het instellen van de procedure bepaalde redenen laat gelden, en laat voorlopig de mogelijke tegenstelling terzijde welke zou bestaan tussen de *lex fori* en de *lex patriae* ten aanzien van de motieven.

3° Ten aanzien van de redenen tot echtscheiding.

Wat zal echter de oplossing zijn, zo de echtgenoten wegens bepaalde redenen uit de echt wensen te scheiden, en de redenen niet overeenstemmen met de door de Belgische wetgever op beperkende wijze opgesomde echtscheidingsgronden?

Men krijgt hier op het eerste gezicht de indruk dat ook deze vraag moet opgelost worden in het licht van de door de Belgische wetgever opgegeven criteria. Artikel drie van de wet van 27 juni 1960 schrijft immers voor: «De gronden van echtscheiding worden bepaald volgens de Belgische wet».

Deze wetsbepaling is nochtans vatbaar voor twee interpretaties. Ofwel bedoelt de Belgische wetgever dat de echtscheidingsgronden, zoals geformuleerd door de echtgenoot-vreemdeling, met de Belgische wet moeten overeenkomen; ofwel bedoelt de Belgische wetgever dat alleen de feiten die aan de echtscheidingsgronden ten grondslag liggen, vatbaar moeten zijn voor qualificatie, zoals voorzien door de Belgische wet.

Ons steunend op de voorbereidende werkzaamheden (Verslag van C. De Baeck) menen wij dat de eerste interpretatie de voorkeur verdient. Het verslag van de senaatscommissie merkt in dit verband op: «De rechter zal voortaan ontslagen zijn van de moeilijke interpretatie van de vreemde wet».

Hoe kan deze toelichting anders worden uitgelegd dan dat de rechter alleen met de door de Belgische wetgever opgesomde echtscheidingsgronden zal rekening moeten houden?

Bedoelde wetswijziging verschilt nochtans grondig van de tot dan toe door rechtsleer en rechtspraak gehuldigde opvatting. Volgens deze volstond het dat de feiten waarop de vordering tot echtscheiding be-

rustte op een of andere manier onder de Belgische echtscheidingsgronden konden ondergebracht worden, dit onder voorbehoud van de openbare orde. (Brussel, 13 juli 1921, Bull. Trim. de l'Institut Belge de Droit Comparé, 1922, p. 136; Pouillet, Manuel de Droit International Privé belge, 3e uitg., nr. 379; Rb. Brussel, 12-3-1952, J.T. 1952, p. 555; Brussel 1-3-1952, Pas. 1953, II, 58; Gent 21-2-1951, R.W. 1950-51, 1319 en Pas. 1951, II, 60; Gent 31-3-1960, R.W. 1960-61, kol. 588.)

De rechtspracticus zal er dus goed aan doen, bij het inleiden van de echtscheidingsprocedure, na te gaan of de vreemdeling-aanlegger Belgische echtscheidingsgronden laat gelden.

4° Ten aanzien van de omzetting van scheiding in echtscheiding.

Men stuit op verdere moeilijkheden in verband met de omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding.

In het licht van de hierboven aangehaalde grondbeginselen kan, zo menen wij, de omzetting niet worden aangevraagd, zo de echtgenoten vreemdelingen zijn. Immers behandelt artikel één van de wet van 27 juni 1960, alleen het geval van echtscheiding wegens bepaalde redenen.

Men zal derhalve in deze onderstelling de vaste rechtspraak van het Hof van Casatie moeten in acht nemen. Zo het persoonlijk statuut van een der echtgenoten de echtscheiding niet toelaat, zal bijgevolg de vordering tot omzetting onontvankelijk zijn.

5° Ten aanzien van de scheiding van tafel en bed.

De wet van 27 juni 1960 heeft geen regeling voorzien in verband met de scheiding van tafel en bed. De drie besproken wetsbepalingen blijven inderdaad beperkt tot de echtscheiding en men zou hier logisch moeten uit afleiden dat de scheiding van tafel en bed buiten het toepassingsveld van deze wet valt.

Inderdaad: elke wet die een regeling voorziet ten aanzien van de staat en de bekwaamheid der personen behoort tot de openbare orde. De rechter zal dus dergelijke wet steeds als een uitzonderingswet moeten beschouwen en zich hoeden voor analogische interpretatie.

De verslaggever schijnt echter dit principe over het hoofd te hebben gezien want zijn oordeel luidt als volgt: «Ik acht het mogelijk deze kwestie te regelen zonder mijn toevlucht te moeten nemen tot amendementen vermits art. 306 B.W. toelaat de scheiding van tafel en bed aan te vragen in alle gevallen waar gronden tot echtscheiding voorhanden zijn.» Senator Orban beaamt volledig deze zienswijze.

Kan onderhavige wet uitgebreid worden tot de scheiding van tafel en bed, in acht genomen de bepaling van artikel 306 B.W.?

Artikel 306 B.W. voorziet de mogelijkheid om de scheiding van tafel en bed aan te vragen, daar waar echtscheidingsgronden voorhanden zijn. Wij menen echter dat bewust artikel alleen toepasselijk is op Belgische onderdanen, terwijl de *lex patriae* toepasselijk blijft ten aanzien van de vreemdeling en dit ten gevolge van de extensieve interpretatie van artikel 3, 3 B.W. (Cass., 19 januari 1882, Pas. 1882, I, 36).

Een uitzondering op de stelregel volgens dewelke elke onderdaan, op het stuk van staat en bekwaamheid beheerst blijft door zijn nationale wet, kan alleen geduld worden bij uitdrukkelijk door de wetgever voorziene afwijkingen.

Wij twijfelen er dan ook aan, of een rechter het zou wagen artikel 306 B.W. in te roepen om de wet van 27 juni 1960 uit te breiden tot de scheiding van tafel en bed.

Welke andere oplossing dient dan in overweging genomen?

Theoretisch zou de toenmalige rechtspraak van het Hof van Cassatie terzake geldend zijn. Doch, zoals de Professoren Van Hecke en Rigaux zeer gevat lieten opmerken (Examen de Jurisprudence 1953-1960, R.C.J.B., 1961, 381) bestaat er geen reden om zich op bedoelde rechtspraak te beroepen vermits de huwelijksband door de scheiding van tafel en bed niet wordt verbroken. Zoals reeds werd aangestipt, is het Hoogste Gerechtshof inderdaad uitgegaan van de overweging dat het huwelijk een onverbreekbaar geheel uitmaakt. Het doorslaggevend argument ten voordele van de toepassing van de meest restrictieve wet, was de vrees, dat in vele gevallen de huwelijksband slechts ten opzichte van deze echtgenoot zou verbroken worden van wie die nationale wet de echtscheiding toestond.

Vermits deze vrees terzake scheiding van tafel en bed niet bestaat, zou de distributieve toepassing van de nationale wetten der echtgenoten dan ook minder bezwaren opleveren, met dien verstande dat de echtgenoot van wie het persoonlijk statuut de scheiding van tafel en bed voorziet, deze vordering zou mogen instellen.

In menige gevallen zal deze oplossing niet ver af liggen van deze welke op het stuk van de echtscheiding door de wet van 27 juni 1960 wordt voorgeschreven.

Alhoewel de echtgenoot-vreemdeling ten opzichte van de scheiding van tafel en bed niet noodzakelijk strenger zal behandeld worden dan zijn landgenoot die de echtscheiding aanvraagt, valt het te betreuren dat de wetgever deze leemte niet heeft aangevuld.

7. Praktische voorbeelden.

Ziehier enkele praktische voorbeelden waarop de wet van 27 juni 1960 toepasselijk zal zijn.

Artikel één :

— Een Duitse onderdaan stelt de echtscheidingsprocedure in tegen zijn Italiaanse echtgenote. De vordering van deze Duitser is ontvankelijk. Immers, de Duitse wet laat de echtscheiding toe. De Italiaanse wet van de verweerster wordt door de wet van 27 juni 1960 uitgeschakeld.

Bij tegeneis vraagt de Italiaanse echtgenote eveneens de echtscheiding. Vermits geen van beide partijen de Belgische nationaliteit bezit, zal haar vordering, overeenkomstig artikel één van de wet van 27 juni 1960, onontvankelijk zijn. Haar persoonlijk statuut voorziet immers de echtscheiding niet.

— Een Italiaan vordert bij hoofdeis de echtscheiding tegen zijn Duitse echtgenote. Zijn eis is onontvankelijk, vermits zijn nationale wet de echtscheiding verbiedt. De tegeneis tot echtscheiding, ingesteld door de Duitse mede-echtgenote is evenmin ontvankelijk, en wel omdat een tegeneis niet kan worden ingesteld, wanneer de hoofdeis zelf onontvankelijk is.

— Een Duitse en een Italiaanse onderdaan wensen bij onderlinge toestemming uit de echt te treden. Hier zal het gemeen recht toepaselijk zijn daar de uitzonderingsbepaling, voorzien bij artikel één der wet van 27 juni 1960, enkel betrekking heeft op de echtscheiding wegens bepaalde redenen.

Artikel twee :

— Een Belgische vrouw vordert de echtscheiding tegen haar Italiaanse echtgenoot. Haar vordering zal onvankelijk verklaard worden. De tegeneis tot echtscheiding eveneens. Immers de Belgische wet wordt toegepast, zodra een der partijen Belg gebleven is.

— Een Italiaan stelt tegen zijn Belgisch gebleven echtgenote de echtscheidingsprocedure in. Alhoewel zijn persoonlijk statuut de echtscheiding verbiedt, zal zijn vordering toch ontvankelijk verklaard worden.

— Een Italiaan wenst bij onderlinge toestemming uit de echt te scheiden. Zo zijn Belgisch gebleven echtgenote hiermede instemt, zal de rechtbank moeten handelen, alsof de procedure ware ingesteld geworden door Belgen. Artikel twee behandelt immers de echtscheiding in de ruime zin.

Om dezelfde redenen zal de omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding geen aanleiding geven tot moeilijkheden. Gesteld dat de Italiaanse echtgenoot ten nadele van wie de scheiding van tafel en bed werd uitgesproken, de omzetting aanvraagt. De vraag tot omzetting is ontvankelijk omdat wederom artikel twee de echtscheiding in de ruime zin behandelt.

Artikel drie :

— Veronderstel dat echtgenoten, beiden van Duitse nationaliteit, in België hun domicilie hebben. De vrouw wordt na haar huwelijk krankzinnig. Overeenkomstig § 1569 B.G.B. zal de mede-echtgenoot op basis van krankzinnigheid de echtscheiding vorderen. Zijn vordering zal onontvankelijk worden verklaard, niet alleen omdat de reden tot echtscheiding de Belgische openbare orde in het gedrang brengt, doch omdat de Belgische wet de echtscheidingsgronden bepaalt en de krankzinnigheid buiten deze echtscheidingsgronden valt.

— Gesteld dat een Duitse onderdaan de echtscheiding vordert op grond van grove belediging. Dit feit werd in het B.G.B. niet opgenomen als echtscheidingsgrond. Overeenkomstig artikel drie zal zijn vordering ontvankelijk zijn, alhoewel deze echtscheidingsgrond niet voorzien is door zijn persoonlijk statuut.

— Een Italiaanse onderdaan vraagt de omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding. Zoals reeds werd aangestipt, is zijn vordering tegen zijn Belgische mede-echtgenote ontvankelijk. Het feit dat deze laatste weigert het gemeenschappelijk leven te hernemen, zal dan een echtscheidingsgrond uitmaken, zoals bepaald door de Belgische wet.

8. Beoordeling.

Om de huidige hervorming te kunnen beoordelen, moeten we de opgelegde regeling vergelijken met de toestand die heerste vóór de totstandkoming van de nieuwe wet.

Zoals men weet, hadden de gezaghebbende arresten van het Hof van Cassatie (Cass. 16 mei 1952 en 16 februari 1955 voormeld), praktisch aan de rechter de verplichting opgelegd de meest restrictieve wet toe te passen, ingeval de echtgenoten een verschillende nationaliteit bezaten.

De toepassing van de meest restrictieve wet bleek in de hoogste mate geboden door de overweging dat het huwelijk niet tegelijkertijd én behouden én verbroken kon worden. Van juridisch en menselijk standpunt uit gezien, bleek deze opvatting zeer verheven.

Men kan zich de toestand van de Italiaanse onderdaan voorstellen die, alhoewel naar Belgisch recht uit de echt gescheiden, volgens zijn persoonlijk statuut steeds gehuwd bleef. Dergelijke toestand bleef onhoudbaar, wanneer deze Italiaanse onderdaan naar zijn land terugkeerde. Ook juridisch was deze rechtspraak ten volle verantwoord. Een huwelijk kan immers redelijkerwijze niet ontbonden worden en tegelijkertijd behouden blijven, naar gelang men zich op het stand-

punt van de Belgische of van de Italiaanse wet stelt.

Bedoelde rechtspraak leunde trouwens aan bij de opvatting van Prof. Spanoghe die ten aanzien van deze rechtsconflicten de bedenking maakte, dat de echtgenoot geacht wordt ten tijde van het huwelijk het statuut te aanvaarden van zijn mede-echtgenoot, zo dit laatste ten opzichte van de echtscheiding, strenger is dan zijn eigen statuut. (Examen de Jurisprudence, 1939 à 1948, R.C.J.B. 1950, 359 :

« Nous sommes d'avis qu'il faudrait admettre en outre que si l'un des époux — parce que son statut serait sur ce point d'ordre public international personnel — ne pourrait adhérer à l'institution nationale de l'autre, ce dernier, en acceptant de se marier dans de telles conditions, doit être réputé adhérer à l'institution du premier, en occurrence la plus rigoureuse. »)

De rechtspraak van het Hof van Cassatie deed echter heel wat stof opwaaien. Raymond Abrahams (Clunet. 1953, 402) liet opmerken dat de cumulatieve toepassing der nationale wetten slechts dan op een tweeslachtige (hybride) oplossing neerkwam, wanneer men het probleem verkeerdelijk van het standpunt uit van intern recht benaderde. Volgens hem, was de cumulatieve oplossing in bepaalde gevallen trouwens onvermijdelijk; tot staving van zijn bewering geeft hij het geval aan waar een persoon in het huwelijk treedt onder een wetgeving die aanvankelijk de echtscheiding toelaat en ze naderhand verbiedt.

Anderzijds had Foriers (J.T. 1955, J.T. 1953, 254), hierin voorafgegaan door Prof. Philonenko (J.T. 1953, p. 55), laten opmerken dat het Hof van Cassatie te zeer de nadruk had gelegd op de mogelijkheid tot ontbinding van het huwelijk, met betrekking tot het persoonlijk statuut der echtgenoten. Waarom kon, volgens deze auteur, de echtscheiding geen geheel uitmaken met het huwelijk als een bepaalde instelling waartoe beide echtgenoten vrijwillig waren getreden? Dat de echtgenoten vrijwillig tot de welomschreven instelling waren getreden, bleek uit de rol van de ambtenaar van de burgerlijke stand, bij de totstandkoming van het huwelijk. (Voorlezing van de plichten en rechten der echtgenoten.) De echtscheiding zou dan slechts als een modaliteit van ontbinding van het huwelijk dienen opgevat.

Alle met het Hof van Cassatie strijdige opvattingen hadden echter steeds het nadeel in te druisen tegen het huwelijk als onsplitsbare eenheid.

Of nu de nationale wetten der echtgenoten distributief werden toegepast (Gent 7-6-1948, Rev. de Droit international et de droit comparé, 1950, p. 141 en J.T. 1948, p. 579), of nu de voorkeur werd gegeven aan de wet van aanlegger voor zover deze overeenstemde met de *lex fori* (Cass. fr. 6 juli 1922, Sirey 1923, I, 5 en 7; zie Batiffol, *Traité Elementaire de Droit International Privé*, 3e uitg., nr. 460, 1°), het deed er niets toe. Het statuut van deze echtgenoot dat de echtscheiding niet toeliet werd genegerd. Dezelfde onoverkomelijke moeilijkheid deed zich voor bij toepassing van de nationale wet van de man. (Vroonen, *Le Statut Matrimonial unique*, Revue de Droit International et de Droit Comparé, 1949, p. 64; De Vos : *Le problème des Conflits des Lois*, Tome I, nr. 115; Beroep Luik, 10-3-1949, pas. 1950, II, 84) en omgekeerd bij toepassing van de nationale wet van de vrouw (Gent, 17 juni 1948, J.T. 1948, p. 579). De toepassing van de wet van het domicilie bracht evenmin een oplossing van het conflict. (Fr. Cass., 17 april 1953; Revue critique de droit international privé, 1953, 412).

Deze rechtspraak negeerde het statuut van de echtgenoot, zonder bij machte te zijn, zijn statuut te kunnen uitschakelen. Derhalve bleef deze ongelukkige

echtgenoot krachtens zijn nationale wet toch nog gehuwd, wat de Belgische rechter ook kon beslist hebben.

R. Abrahams (Clunet 1953, 404) had hierop als volgt gereageerd. Het echtscheidingsverbod zou in geen geval tegenstelbaar zijn in België; hoogstens had dit verbod enkel gelding op het grondgebied van de staat waarvan de echtgenoot-vreemdeling onderdaan was. Het verlies van het recht tot echtscheiding zou overigens strijdig zijn met onze openbare orde.

Wij kunnen de mening van het Hof van Cassatie bijtreden, volgens dewelke het over het hoofd zien van het persoonlijk statuut terzake echtscheiding veel grotere gevaren met zich medebrengt dan het verlies voor de Belgisch gebleven echtgenoot van het recht tot echtscheiding. Het Hof van Cassatie heeft trouwens bij deze stellingname nogmaals zijn gehechtheid betuigd aan de traditionele rechtspraak waar deze, op het stuk van staat en bekwaamheid, steeds naar de nationale wet van de rechtsonderhorige heeft verwezen, en dit op grond van de extensieve interpretatie van art. 3, 3 B.W. (Cass. 19 jan. 1882, I, 36 en Cass. 9 maart 1882, I, 36).

9. Besluit

Werd deze moeilijkheid door de huidige hervorming eens en voor altijd uit de weg geruimd?

Het door het Hof van Cassatie bestreden principe is nu in een positieve wettekst neergelegd geworden. Deze wettekst verplicht de rechter de Belgische wet toe te passen van zodra een der partijen Belg is, ongeacht de nationaliteit van de tegenpartij. Het euvel, waarop door het Hof van Cassatie werd gewezen, blijft ook onder de nieuwe wetgeving bestaan. Immers, de Belgische wetgever is, evenmin als de Belgische rechter, bij machte in te grijpen in het persoonlijk statuut van de echtgenoot-vreemdeling. Hoe zou immers de Belgische wetgever zich het recht kunnen aanmatigen om inzake persoonlijk statuut, zijn eigen wetten op te dringen aan een vreemde onderdaan, tegen de wet in van de soevereine staat waarvan de vreemdeling onderdaan is.

Praktisch zal deze op zijn minst vrij eigenaardige uitzonderingswetgeving tot gevolg hebben, dat haar gelding in principe territoriaal zal blijven. Zij zal geen aanspraak kunnen maken op erkenning door de rechtbanken van de staat, waarvan de echtgenoot onderdaan gebleven is, tenzij deze, bij afwijking van algemene principes, ook die uitzonderingsbepalingen huldigt.

De Belgische wetgever heeft dus een wet tot stand gebracht die, alhoewel betrekking hebbende op het persoonlijk statuut van de vreemdeling, in grote mate een louter territoriale draagwijdte zal behouden. Het is dan ook de vraag hoe de wet van 27 juni 1960 met de traditionele interpretatie van art. 3, 3.B.W. overeen te brengen is.

De wet van 27 juni 1960 heeft alleenlijk tot doel gehad met tijdelijk in België voorkomende sociale wan-toestanden een eind te maken. Het is een typische gelegenheidswet omdat zij concreet in het maatschappelijk leven ingrijpt en zich geenszins heeft bekommerd om de verwezenlijking van hogere rechtsprincipes.

Het valt dan ook te betreuren dat zij niet in overeenstemming kon gebracht worden met de grondregelen van ons internationaal privaatrecht. Hoe praktisch deze wet ook weze, toch blijft zij juridisch onvolmaakt.

Frans BOUCKAERT,
Advokaat,
Assistent Rijksuniversiteit Gent.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 25 september 1961.

Voorzitter : M. Vandermersch.
Raadsheer-verslaggever : M. Naulaerts.
Advocaat-generaal : M. Dumon.

Wegenverkeer. — De voorrang genietende weggebruiker moet ook voorzorgsmaatregelen treffen.

De weggebruiker, die voorrang geniet, is niet ontheven van de verplichting de door de omstandigheden geboden voorzorgsmaatregelen te treffen om een aanrijding te voorkomen.

Werkers t./ Van Haevermaet.

Gelet op het bestreden vonnis, op 27 maart 1961 in hoger beroep gewezen door de correctionele rechtbank te Dendermonde;

I. Voor zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de publieke vordering :

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 154, 163, 176 en 177 van het Wetboek van Strafvordering,

doordat het bestreden vonnis, om aanlegger te veroordelen wegens inbreuk op artikel 16, 1, d, van de Wegcode, steunt op de beweegredenen dat aanlegger, die een secundaire weg volgde, de hoofdbaan tot op meer dan vier meter is opgereden, wanneer de ligging der plaats hem daartoe niet dwong, dat verweerder, die de voorrang op de ganse breedte der baan genoot en wat links de rijbaan volgde om twee aan zijn rechterkant gestationeerde auto's voorbij te rijden, als een normale weggebruiker zijn weg vervolgde en dat zijn aanwezigheid op deze plaats als geen verrassing voorkwam voor aanlegger, dan wanneer,

eerste onderdeel, het vonnis geen antwoord verstrekt op de conclusies waarbij aanlegger deed gelden dat verweerder die, hoewel hij de voorrang genoot, niet ontheven was van de verplichting voorzorgsmaatregelen te treffen om de aanrijding te voorkomen, zulks heeft verzuimd en namelijk : 1) rijdende met een snelheid van 25 km per uur, nagelaten heeft te stoppen vóór de stilstaande auto van aanlegger, die hij van op een afstand van 30 m had kunnen zien; 2) na het voorbijsteken van de stationerende voertuigen, nagelaten heeft onmiddellijk en voldoende terug zijn rechterkant in te nemen, hoewel hij over een vrije ruimte van 4,5 meter beschikte,

tweede onderdeel, de vaststelling van het vonnis, dat aanlegger « de hoofdbaan tot op meer dan vier meter is opgereden », in strijd is met de schets, waaruit blijkt dat, na de aanrijding en het medetrekken van de wagen van aanlegger door deze van verweerder, eerstgenoemde met zijn uiterste linkerkant slechts 2,5 meter op de hoofdbaan stond :

Over het tweede onderdeel :

Overwegende dat het vonnis niet preciseert dat het op de schets steunt om te beslissen dat aanlegger de hoofdbaan tot op meer dan vier meter is opgereden;

dat de rechtbank haar overtuiging dienaangaande op andere bewijselementen heeft kunnen gronden;
Dat dit onderdeel feitelijke grondslag mist;

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat dit onderdeel de beweegredenen van het vonnis met betrekking tot de door aanlegger begane inbreuk op artikel 16, 1, d, van de Wegcode niet critiseert; dat het enkel het vonnis verwijt de conclusies van aanlegger niet te hebben beantwoord wat betreft de fouten welke verweerder zou hebben begaan;

Overwegende dat, vermits de veroordeling van aanlegger door bedoelde beweegredenen is gerechtvaardigd, de fouten van verweerder, mochten zij zelfs vaststaan, het bewijs niet zouden medebrengen dat aanlegger de hem ten laste gelegde inbreuk niet heeft gepleegd;

Dat derhalve de rechter, om zijn beslissing over de publieke vordering te rechtvaardigen, niet gehouden was de aangehaalde conclusies, die vreemd waren aan de schuld van aanlegger, te beantwoorden;

Dat dit onderdeel niet kan aangenomen worden;

En overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. Voor zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de tegen aanlegger ingestelde burgerlijke vordering :

Over hetzelfde eerste onderdeel van het middel :

Overwegende dat aanlegger vóór de correctionele rechtbank tot de gedeeltelijke verantwoordelijkheid van verweerder heeft geconcludeerd;

Overwegende dat de beweegredenen van het vonnis, dat verweerder, die de voorrang over de ganse breedte der baan genoot en wat links de rijbaan volgde om twee aan zijn rechterkant gestationeerde auto's voorbij te rijden, als een normale weggebruiker zijn weg vervolgde en dat zijn aanwezigheid op deze plaats als geen verrassing voorkwam voor aanlegger, geen passend antwoord verstrekt op de bij conclusies ten laste van verweerder ingebrachte fouten, namelijk niet te hebben gestopt vóór een zichtbare hindernis, wanneer hij zulks kon, en, na het voorbijsteken van de stationerende voertuigen, niet onmiddellijk en voldoende zijn plaats rechts opnieuw te hebben ingenomen;

Overwegende dat immers de weggebruiker, die de voorrang geniet, niet ontheven is van de verplichting de door de omstandigheden geboden voorzorgsmaatregelen te treffen om een aanrijding te voorkomen;

Dat dit onderdeel van het middel gegrond is;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis, doch enkel in zover het de beslissing van het beroepen vonnis over de burgerlijke vordering bevestigt en aanlegger tot de kosten van het beroep dienaangaande veroordeelt;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder tot de helft der kosten, laat de andere helft aanlegger ten laste;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de correctionele rechtbank te Gent, zetelend in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 5 maart 1962.

Voorzitter : M. Vandermersch.
Raadsheer-verslaggever : M. Delahaye.
Advocaat-generaal : M. Depelchin.

Wegenverkeer. — Verplichting van de bestuurder, die een manoeuvre wil uitvoeren of uitvoert, ook wanneer hij voor de andere bestuurders een hindernis uitmaakt.

De omstandigheid, dat de bestuurder, die een manoeuvre wil uitvoeren of uitvoert, een zichtbare hindernis uitmaakt voor de andere bestuurders, stelt hem daarom niet vrij van de verplichting dezen te laten voorgaan zo het manoeuvre dat hij wil uitvoeren of uitvoert, gevaar voor ongevallen oplevert, gelet op de plaats, de afstand en de snelheid van de andere bestuurders.

Veys en Rolland t./ Bracke.

Gelet op het bestreden vonnis op 2 oktober 1961 door de Correctionele Rechtbank te Gent in hoger beroep gewezen ;

Overwegende dat aanleggers verklaard hebben zich te voorzien tegen alle beschikkingen van het vonnis ;

I. In zover de voorziening gericht is tegen het Openbaar Ministerie :

Overwegende wat betreft eerste aanlegger, beklaagde : dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is ;

Overwegende wat betreft tweede aanlegger, burgerlijk verantwoordelijke partij, dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet blijkt dat de voorziening betekend werd aan het Openbaar Ministerie ; dat ze derhalve niet ontvankelijk is ;

II. In zover de voorzieningen gericht zijn tegen de beslissingen gewezen over de burgerlijke vorderingen van verweerder tegen beide aanleggers en van tweede aanlegger tegen verweerder :

Over het tweede middel, eerste onderdeel, afgeleid uit de schending van de artikelen 17 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende de wegcode, en 1382, 1383.

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artt. 17 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende de wegcode, en 1382, 1383 van het burgerlijk wetboek, doordat het bestreden vonnis, ingevolge de vrijspraak van verweerder, zich onbevoegd verklaart om kennis te nemen van de vordering van tweede aanlegger en eerste aanlegger tot betaling van schadevergoeding aan verweerder veroordeelt, veroordeling waarvoor tweede aanlegger moet instaan, alhoewel het erkent dat verweerder een manoeuvre aan het uitvoeren was en aanneemt dat hij die manoeuvre voleindigen (d. en v.g.) mocht omdat eerste aanlegger dat manoeuvre had gezien en het hem mogelijk

was desnoods te stoppen, dan wanneer, luidens voormeld artikel 17, verweerder zijn manoeuvre niet kon voleindigen (d. en v.g.) indien hij dusdoende de normale gang van eerste aanlegger hinderde.

Overwegende dat het ongeval plaats greep op 25 januari 1961.

Overwegende dat, luidens de bepalingen van de artikelen 17 en 17bis van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, zoals het bij koninklijk besluit van 4 juni 1958 gewijzigd werd, de bestuurder, die een manoeuvre wil uitvoeren, de andere bestuurders moet laten voorgaan en, in dit geval, slechts verder mag rijden indien hij zulks, gelet op de plaats, de verwijdering en de snelheid van de andere bestuurders, kan doen zonder gevaar voor ongevallen.

Overwegende dat het bestreden vonnis verweerder van alle aansprakelijkheid ontslaat om de enige reden dat hem « niet kon verweten worden zijn manoeuvre te hebben voleindigd, vermits hij op dit ogenblik voor Veys reeds een zichtbare hindernis was » ;

Overwegende dat de omstandigheid, dat de bestuurder, die een manoeuvre wil uitvoeren of uitvoert, een zichtbare hindernis voor de andere bestuurders uitmaakt, hem daarom niet vrijstelt van de verplichting deze te laten voorgaan, zo de manoeuvre die hij wil uitvoeren of uitvoert, gevaar voor ongevallen oplevert, gelet op de plaats, de verwijdering en de snelheid van de andere bestuurders ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis in zover het uitspraak doet over de burgerlijke eisen ; Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ; Veroordeelt aanleggers tot de drievierden van de kosten en verweerder tot het overige vierde ; Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Denkermonde, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 16 maart 1962.

Voorzitter : M. Bayot.
Raadsheer-verslaggever : M. Neven.
Advocaat-generaal : M. Dumon.
Advocaat : Mr. De Bruyn.

Wegenverkeer. — Verplichting van de bestuurder op het kruispunt ten aanzien van de van rechts komende bestuurder wanneer hij naar links wil afslaan.

Op het kruispunt, wanneer de bijzondere bij art. 16 van het algemeen wegenverkeersreglement bepaalde regel niet van toepassing is, moet de bestuurder de doorgang vrijlaten voor de van rechts komende bestuurder overeenkomstig de algemene regel van art. 15. Die verplichting is onafhankelijk van de wijze, waarop deze laatste bestuurder op de door hem gevolgde weg rijdt en zich over de ganse breedte van die weg uitstrekt.

De bestuurder, die op het kruispunt links wil afslaan, moet de draai zo groot mogelijk nemen ten einde de weg, die hij na het kruispunt gaat oprijden, aan de rechterzijde te kunnen invrijen.

Daeghsels t./ Peeters.

Gelet op het bestreden vonnis, op 1 februari 1961 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, gegrond op eigen vaststellingen en op die van de eerste rechter, die het overneemt, achtereenvolgens vaststelt dat het motorrijwiel van verweerder in botsing kwam met de scooter van aanlegger aan het kruispunt der Pensstraat en het Mathieu de Layensplein, wanneer verweerder gekomen was op de hoek van de Pensstraat en rechts dit plein wilde oprijden, toen aanlegger, komende uit tegenovergestelde richting, de Pensstraat wilde inrijden, dat deze de Pensstraat links inreed, dat zulks de enige oorzaak van de aanrijding is, dat aanlegger het Mathieu de Layensplein had overgestoken om de Pensstraat in te rijden, wyl verweerder in tegenovergestelde richting uit de Pensstraat gereden kwam om zich naar de Diestsestraat te begeven (dit is in tegenovergestelde richting de weg gevolgd door aanlegger), dat men niet inziet om welke reden verweerder aan aanlegger de voorrang van rechts diende te verlenen, dat hij voor aanlegger een gewone tegenligger was, dat de aanrijding gebeurd is op het kruispunt gevormd door het Mathieu de Layensplein en de Pensstraat, dat artikel 25-2-c van de wegcode aan aanlegger gebod aan de Pensstraat zijn draai zo groot mogelijk te nemen en deze straat aan de rechterzijde in te rijden, dat aanlegger zich naar die bepaling niet heeft gedragen en dat aan verweerder daarentegen geen fout ten laste kan worden gelegd; dan wanneer het bestreden vonnis aldus op motieven steunt die het feit onzeker laten te weten of de aanrijding (tussen de voertuigen van partijen) zich voordeed op het kruispunt gevormd door het Mathieu de Layensplein en de Pensstraat, wanneer verweerder de Pensstraat uitgereden komende, het kruispunt opgereden was, dan wel of de aanrijding geschiedde in de Pensstraat die aanlegger onregelmatig zou ingereden zijn zonder voornoemde bepaling van artikel 25-2-c van de wegcode na te leven en, dienvolgens, wanneer verweerder nog op het kruispunt niet gekomen was, welke motieven, bijgevolg, niet toelaten de gegrondheid en de wettelijkheid van de beslissing na te gaan, die de toepassing uitschakelt van de voorrangregels, verweerder geen fout ten laste legt, en aanlegger aansprakelijk verklaart voor het ongeval uit hoofde van inbreuk op artikel 25-2-c van de wegcode;

Overwegende dat het vonnis beschouwt dat de omstandigheden van het ongeval in de beslissing van de eerste rechter omstandig en juist aangeduid zijn en het relaas er van overneemt;

Dat, naar luid van die beslissing, het te Leuven is, op het kruispunt van de Pensstraat en het de Layensplein, dat het motorrijwiel van verweerder in botsing met de door aanlegger bereden scooter kwam, dat verweerder op de hoek van de Pensstraat was gekomen en rechts het de Layensplein oprijden wilde, toen aanlegger, komende uit tegenovergestelde richting, de Pensstraat wilde inrijden, dat de aanrijding geschiedde toen verweerder op 1,30 à 1,60 meter van zijn rechterkant reed, en aanlegger op meer dan 2,30 à 2,60 meter van zijn rechterkant reed, gelet op zijn richting, en het uit deze gegevens volgt dat aanlegger de straat links inreed;

Overwegende dat eveneens uit het bestreden vonnis blijkt dat de aanrijding gebeurd is op het kruispunt gevormd door het de Layensplein en de Pensstraat, dat aanlegger van het Margarethaplein gereden kwam,

hij het de Layensplein had overgestoken om de Pensstraat in te rijden, wyl verweerder in tegenovergestelde richting uit de Pensstraat gereden kwam om zich naar de Diestsestraat te begeven;

Overwegende dat uit die overeenstemmende feitelijke elementen zonder dubbelzinnigheid volgt dat de aanrijding gebeurd is « op het kruispunt... op de hoek van de Pensstraat », waaruit voortvloeit dat aanlegger de Pensstraat nog niet ingereden was;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 15, 17bis van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, gewijzigd door latere koninklijke besluiten en bijgewerkt door dit van 10 december 1958, 1382, 1383 van het burgerlijk wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis aanlegger veroordeeld heeft tot het vergoeden van het door verweerder ten gevolge van het litigieus ongeval geleden nadeel, en de eis tot schadevergoeding van de eerste tegen de tweede ongegrond verklaard heeft, om reden dat deze in tegenovergestelde richting de door aanlegger gevolgde weg aflegde, dat hij voor deze derhalve een gewone tegenligger was, dat men niet inziet om welke reden hij aan aanlegger de voorrang van rechts diende te verlenen, dat de plaats waar de scooter van aanlegger zich na het ongeval bevond klaarblijkelijk aantoonde dat aanlegger aan de door artikel 25-2-c van de Wegcode opgelegde verplichting tekort gekomen is, welk artikel de bestuurder die op een kruispunt links afslaaf, verplicht dit manoeuvre met een zo groot mogelijke draai uit te voeren, zodat de weg die hij gaat oprijden aan de rechterzijde wordt opgereden, ten slotte dat aan verweerder daarentegen geen fout kan worden ten laste gelegd, en dit alhoewel het vonnis vaststelt, of niet betwist dat de aanrijding tussen de voertuigen van partijen zich voordeed aan het kruispunt gevormd door de afzonderlijke openbare wegen waaruit partijen respectievelijk kwamen, dat aanlegger van rechts komende en aan het kruispunt links afslaand om de straat op te rijden waaruit verweerder gereden kwam, en dat aanlegger, zoals hij het bij conclusies staande hield, aan het kruispunt de voorrang genoot als van rechts komende bestuurder,

dan wanneer nochtans de ontmoeting op de kruispunten van twee uit verschillende wegen komende voertuigen door de regels van de doorgangsvoorrang beheerst wordt, dan wanneer de toepassing van die regels onafhankelijk is van de wijze waarop de prioritaire weggebruiker op de weg die hij aflegt rijdt en zich over de hele breedte van deze weg uitstrekt, en dan wanneer, dienvolgens, de door het vonnis ingeroepen omstandigheden te weten: dat partijen aan dat kruispunt dezelfde weg in tegenovergestelde richting volgden en dat aanlegger voormelde bepaling van artikel 25-2-c van de wegcode zou overtreden hebben, de rechters over de feiten niet vrijstelden na te gaan of verweerder de voorschriften van artikelen 15 en 17bis van dezelfde code niet miskend had en de beslissing bijgevolg wettig niet kunnen motiveren, die in onderhavig geval de toepassing van de regels van voorrang uitschakelt, de conclusies van aanlegger afwijst, welke conclusies aan verweerder een overtreding van die regels verweten, en deze laatste zonder fout te dien opzichte verklaart:

Overwegende dat het vonnis er op wijst dat aanlegger de verantwoordelijkheid van het ongeval ten laste van verweerder legde omdat deze de voorrang van rechts van aanlegger niet zou hebben geëerbiedigd;

Overwegende dat het vonnis, na vastgesteld te

hebben dat aanlegger het de Layensplein had overgestoken om de links uitlopende Pensstraat in te rijden, waaruit verweerder gereden kwam, beslist dat aanlegger zich niet gedragen heeft naar de bepalingen van artikel 25-2-c van de wegcode van 8 april 1954, zoals het bij het koninklijk besluit van 4 juni 1958 werd gewijzigd, dat op de weggebruiker die links inslaat van toepassing is;

Overwegende echter dat het vonnis beslist dat verweerder geen fout begaan heeft en, inzonderheid, dat hij de voorrang van rechts niet diende te verlenen, en zulks beslist om de enkele reden dat beide weggebruikers gewone tegenliggers waren, rijdende in tegenovergestelde richting op dezelfde weg, en dat aanlegger op de bepalingen van artikel 25-2-c inbreuk gepleegd heeft;

Overwegende dat die beslissing niet wettelijk gerechtvaardigd is;

Dat immers op het kruispunt, wanneer de bijzondere bij artikel 16 van de wegcode bepaalde regel niet van toepassing is, de bestuurder de doorgang moet vrijlaten voor de van rechts komende bestuurder, overeenkomstig de algemene regel van artikel 15; dat die verplichting onafhankelijk is van de wijze waarop deze laatste bestuurder op de door hem gevolgde weg rijdt en zich over de ganse breedte van die weg uitstrekt; Dat het middel gegrond is;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 25-2, inzonderheid 25-2-c, van het koninklijk besluit van 8 april 1954, houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, gewijzigd door latere koninklijke besluiten en bijgewerkt door dit van 10 december 1958, 1382, 1383 van het burgerlijke wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, alhoewel vaststellend dat de aanrijding tussen de voertuigen van partijen zich voordeed aan het kruispunt gevormd door de twee openbare wegen waaruit partijen respectievelijk gereden kwamen, aanlegger verantwoordelijk verklaart voor het ongeval, hem tot schadevergoedingen jegens verweerder veroordeelt en zijn eis tot herstelling jegens deze afwijst, om reden dat aanlegger op het kruispunt links afslaand, overeenkomstig artikel 25-2-c van de wegcode, dit manoeuvre zo breed mogelijk moest uitvoeren, zodat de weg die hij ging oprijden aan de rechterzijde opgereden wordt, en dat hij zich naar deze wetsbeschikking niet gedragen heeft;

dan wanneer een inbreuk op voormelde bepaling van artikel 25-2-c van de wegcode, veronderstelt dat de bestuurder die op een kruispunt links afslaand de weg verlaten heeft die hij volgde en reeds de aanliggende weg ingereden is; dan wanneer het, bijgevolg, tegenstrijdig en onverenigbaar is dergelijke inbreuk aan deze bestuurder te verwijten en terzelfdertijd vast te stellen dat de aanrijding zich voordeed aan het kruispunt waarop partijen van uit verschillende openbare wegen gereden kwamen, derwijze dat de veroordeling van aanlegger, en het ontzeggen van zijn eis tot vergoeding op strijdige en onverenigbare motieven steunen en dus niet wettelijk met redenen omkleed zijn;

Overwegende dat artikel 25-2-c van de wegcode de bestuurder, die naar links afslaand de verplichting oplegt, voor het uitvoeren van dit manoeuvre op een kruispunt, een zo groot mogelijke draai te nemen, «zodat de weg welke de bestuurder gaat oprijden aan de rechterzijde wordt opgereden»;

Overwegende dat het vonnis vaststelt dat de aanrijding op het kruispunt gebeurd is en, bij verwijzing naar de redenen van de beroepen beslissing welke

hij tot de zijne maakt, er op wijst dat aanlegger de links uitlopende Pensstraat wilde inrijden;

Overwegende dat, naar luid van artikel 2, 4°, van de wegcode een kruispunt «de plaats is waar twee of meer openbare wegen samenlopen»;

Overwegende dat de bestuurder die een kruispunt bereikt de door hem vroeger gevolgde openbare weg verlaten heeft;

Overwegende dat het vonnis noch enige tegenstrijdigheid inhoudt noch artikel 25-2-c van de wegcode onwettelijk toepast wanneer het vaststelt, eensdeels, dat de aanrijding aan het kruispunt gebeurd is en, anderdeels, beslist dat aanlegger de bij gezegd artikel 25-2-c bepaalde inbreuk gepleegd heeft;

Dat immers de bestuurder die op het kruispunt links wil afslaan de draai zo groot mogelijk moet nemen teneinde de weg, die hij na het kruispunt gaat oprijden, aan de rechterzijde te kunnen inrijden;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis, doch slechts in zover het beslist dat verweerder geen fout heeft begaan;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat melding van dit arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal gemaakt worden;

Veroordeelt iedere partij tot de helft van de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, zetelende in hoger beroep.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 4 mei 1962.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : M.M. Mast en Mees.

Auditeur : M. Van Assche.

Bevoegdheid. — Akten der administratieve overheden.

De beslissingen die de overheid neemt om mede te werken aan de tenuitvoerlegging van vonnissen van de gewone rechtbank, behoren niet tot de bevoegdheid van de Raad van State, zodat hij geen kennis kan nemen van het beroep tot nietigverklaring van het verzoek waarbij de Belgische regering aan een vreemde regering de uitlevering van een veroordeelde vraagt.

Geldof t./ Belgische Staat (Minister van Justitie).

Arrest nr. 9342.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van het verzoek waarbij de Belgische regering de uitlevering van verzoeker heeft gevraagd; dat deze bovendien vraagt dat het de Raad van State behage, de Minister van Justitie te verzoeken hem op kosten van de Belgische Staat terug naar Nederland te wijzen;

Overwegende dat verzoeker, bij vonnis van 9 mei 1960, door de rechtbank van eerste aanleg te Gent bij verstek tot een gevangenisstraf van drie jaar en een gevangenisstraf van een maand werd veroordeeld, en wegens herhaling voor een periode van tien jaar ter beschikking van de regering werd gesteld; dat hij,

op verzoek van de Belgische regering, op 16 september 1960 door de Nederlandse overheid werd uitgeleverd;

Overwegende dat het aangeklaagde verzoek de tenuitvoerlegging beoogt van bovenvermeld vonnis; dat de beslissingen die een overheid neemt om mede te werken aan de tenuitvoerlegging van vonnissen van de gewone rechtbank niet behoren tot de bevoegdheid van de Raad van State, zoals deze is bepaald in artikel 9 van de wet van 23 december 1946; dat het tweede voorwerp van het beroep evenmin tot de bevoegdheid van de Raad van State behoort.

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 22 juni 1962.

Voorzitter : M. Michielssens.

Raadsheren : M.M. de la Vallée Poussin en Grenez.

Advocaat-generaal : M. Wilms.

Advocaten : Mrs. Le Paige en De Wilde.

Gerechtelijk kontrakt. — Verjaring. — Nietigverklaring van zogenaamde dubbele financieringskontrakten. — Incidentele eis.

De omvang van het gerechtelijk kontrakt, vervat in de dagvaarding, blijkt uit de algehele motivering van het dagvaardingseksploot.

De eis tot nietig verklaring van een kontrakt wegens bedrog, ingeleid door de ene kontrakterende partij tegen de andere, is af te scheiden van de burgerlijke akte voortspruitende uit een misdrijf. Deze eis is gesteund op het artikel 1304 B.W., hetwelk een tienjarige verjaring voorziet.

(Zie ook : H.v.B. te Brussel, 11.12.1889, Pas. 1891 II 265 en De Page, T VII, n° 1371).

De financieringsoperatie, waarbij de ontleners een bepaald bedrag van een derde ontleent met een hypothekaire borgstelling en gelijktijdig voor eenzelfde som aandelen onderschrijft in een financieringsmaatschappij, een samenwerkende vennootschap, met als persoonlijke tegenprestatie de ondertekening van een leningsakte voor een bedrag, gelijkstaande met de aangegeven waarde der aandelen, derwijze dat de ontleners tot tweemaal de teruggave van het kapitaal met de intresten gehouden is, kan uit oorzaak van bedrog nietig worden verklaard bijaldien de ontleners op het ogenblik der ondertekening der kontrakten niet wist dat :

- 1. De Hypothekaire lening vroeger diende terugbetaald dan deze bij de financieringsmaatschappij onderschreven.*
- 2. Hij als vennoot in de financieringsmaatschappij niet in de mogelijkheid was vóór twintig jaar zijn ontslag te geven, en bovendien zonder enige zekerheid zijn geïnvesteerd kapitaal terug te verkrijgen na afloop van de termijn.*
- 3. De Financieringsmaatschappij zich hoegenaamd niet had verbonden de hypothekaire intresten in te lossen, noch het kapitaal op de vervaldag terug te betalen.*

Het vragen ener provisionele veroordeling in eerste aanleg impliceert geen afstand tot opvordering der algehele schuld, voor zover althans deze schuldvoordering in de inleidende dagvaarding werd geformuleerd.

De raming der schuldvoordering daarentegen bij betekende besluiten als gevolg der nietigverklaring betekent niettemin een berusting derwijze dat een latere eis tot verhoging der vordering als incidenteel beroep onontvankelijk is. (art. 464 van het Wetb. B.R.).

S.V. Antwerpse Handels- en Financieringsmaatschappij
(in vereffening) t/ Moerpoele & De Wolf.

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en tijd ;

Over de ontvankelijkheid van de eis :

Overwegende dat appellanten aan de eerste Rechter verwijten buiten de perken van het gerechtelijk kontrakt gevonnist te hebben, met de lenings- en tot inschrijving van aandelen tussen partijen op 6 april 1959 gesloten kontrakten nietig te hebben verklaard, als de eis, luidens de inleidende dagvaarding, tot de verbreking van het leningskontrakt strekte ;

Dat zij aanvoeren dat geïntimeerde het voorwerp en de oorzaak van de vordering in zijn voor de eerste Rechter genomen besluiten niet mocht wijzigen ;

Overwegende dat de kwestieuze financiële verrichting uiterst ingewikkeld is en dat het moeilijk is het samenstel en de draagwijdte ervan te verstaan, tenzij haar zorgvuldig te bestuderen ; dat om ze tot stand te doen komen, de appellante vennootschap op 6 april 1954, buiten een hypothecaire akte, tien dokumenten door geïntimeerde heeft laten tekenen, waarvan blijkt dat zij hem geen afschrift heeft gelaten ; dat die dokumenten door appellanten slechts in graad van beroep en na aanmaning van geïntimeerde werden voorgelegd ;

Dat appellanten zich derhalve op een zekere onduidelijkheid van de inleidende dagvaarding niet kunnen beroepen ; dat terecht de eerste rechter aangenomen heeft dat uit de uiteenzetting der feiten in de motieven van de dagvaarding genoegzaam bleek dat geïntimeerde, als hij vroeg het leningskontrakt nietig te verklaren, in werkelijkheid de hele leningsoperatie bedoelde, de inschrijving van aandelen inbegrepen ;

Dat het insgelijks onverschillig is dat op een onoordeelkundige wijze geïntimeerde in het dispositief van de dagvaarding de verbreking van het kontrakt heeft gevraagd, terwijl uit de motieven klaarblijkelijk kan afgeleid worden dat de vordering tot de nietigverklaring ervan strekte ;

Over de verjaring :

Overwegende dat te vergeefs, appellanten aan de eerste Rechter verwijten de exceptie van de driejarige verjaring van de hand gewezen te hebben, die zij afgeleid hebben uit het feit dat de door geïntimeerde ingeroepen bedrogssaden insgelijks de bestanddelen van een oplichting uitmaken ;

Dat de driejarige verjaring alleenlijk de vorderingen kan te niet doen die tot de vergoeding van de schade door het delict veroorzaakt strekken ; dat zij de huidige vordering niet kan beïnvloeden die tot de nietigverklaring van een contract strekt, dat als gevolg van bedrogssaden werd gesloten, zelfs moest aangenomen worden dat die bedrogssaden, gedeeltelijk of in het geheel, het karakter van oplichtingsmanoeuvres zouden bekleden ; dat zulk een vordering uitsluitend door de bijzondere verjaring van artikel 1304 van het

Burgerlijk Wetboek kan te niet gaan, wat in onderling geval niet geschiedde;

Ten gronde :

Overwegende dat te vergeefs appellanten aanvoeren dat de toestemming van geïntimeerde door bedrog niet verkregen is geweest;

Dat weliswaar de materiële uiteenzetting in hun besluiten omschreven van de verschillende contracten door geïntimeerde ondertekend, juist is, maar dat zij verkeerd eruit afleiden dat de verrichting op touw werd gezet om aan geïntimeerde toe te laten een lening op gunstig rentevoet te bekomen;

Dat, zo de zaak hem voorgesteld werd, geïntimeerde zeker in de mening heeft verkeerd dat zulks het geval was, maar dat, gelet op het ingewikkeld karakter van de verrichting, het hem onmogelijk is geweest te beseffen dat deze hoofdzakelijk de bedoeling had ter beschikking van de appellante vennootschap beschikbare gelden te stellen, door middel van de door geïntimeerde aangegaan verbintenissen, hem zonder zijn medeweten doende delen in de risico's van haar financiële verrichtingen en hem blootstellende in geval van ongunstige uitslagen, in hoofddorde de benadelende gevolgen ervan te dragen;

Dat inderdaad :

1) geïntimeerde door bemiddeling van de appellante vennootschap een hypothecaire lening van 220.000 F bekomt, die hem klaarblijkelijk rechtstreeks zou kunnen toegestaan worden, gelet op het feit dat de appellante vennootschap te dien opzichte geen verbintenis aangaat;

2) geïntimeerde de ontleende som, waarvan het bedrag hetgeen hij nodig had 20.000 F te boven gaat, aan de appellante vennootschap ter hand stelt, ter dekking van een onderschrijving van aandelen van deze samenwerkende vennootschap;

3) de appellante vennootschap met dit geld aan geïntimeerde de door hem gezochte som van 200.000 F leent, op een rentevoet van 4,5% tot 5,5%, verhoogd in geval van vervroegde terugbetaling;

4) geïntimeerde de hoofdsom en de intresten, door middel van driemaandelijke stortingen gedurende 20 jaar aan de vennootschap terugbetaalt, en deze, die echter geen geschreven verbintenis desbetreffend heeft aangegaan, verklaart dat zij de hypothecaire intresten zal lossen, desgevallend voor de vernieuwing van de hypothecaire lening zorgen, en eindelijk de terugbetaling ervan vereffen; dient opgemerkt dat luidens haar statuten de aandelen, overeenkomstig beslissing van de beheerraad, in het begin van het jaar getroffen, een intrest opbrengt die 7 % niet mag overschrijden, maar waarvan geen minimum werd gewaarborgd; die intrest, die volgens de omstandigheden een fictieve dividenduitkering kan uitmaken aan de vennootschap toelaat de hypothecaire intresten voor rekening van geïntimeerde te betalen;

Overwegende dat uit wat voorafgaat, kan afgeleid worden dat het zogezegde voordeel voor geïntimeerde een lening te bekomen op een rentevoet van 4,5% onbeduidend was ten overstaan van de buitensporige verbintenissen door hem ten enige bate van de appellante vennootschap aangegaan; dat het klaarblijkelijk is dat geïntimeerde nooit zo zou gehandeld hebben indien hij beseft had;

1) dat hij zich verbonden had een totaal bedrag van 420.000 F terug te betalen, hetzij 220.000 F aan de hypothecaire geldschiet, na een termijn van drie jaar, en 200.000 F aan de vennootschap, binnen een termijn van twintig jaar;

2) dat hij de venoot van de vennootschap was geworden tot belope van 220.000 F, zonder mogelijkheid zijn ontslag in te dienen voor 20 jaar en zonder zekerheid na afloop van dit termijn zijn kapitaal in het geheel te kunnen terugkrijgen;

3) dat de appellante vennootschap zich niet had verbonden de hypothecaire intresten te lossen, noch het kapitaal op de vervaldag terug te betalen;

Overwegende dat het feit van een dergelijke operatie ter goedkeuring van geïntimeerde voor te stellen, het bedrog uitmaakt, zonder dat het nodig zij de talrijke clausules van de contracten en van de statuten in te roepen, die altijd bezwarend voor geïntimeerde zijn, noch de verschillende afhoudingen die hem werden ten laste gelegd, onder voorwendsel van financieringskosten en andere, en die als gevolg hebben dat de werkelijke intrest de bedongen rentevoet van 4,5 % in aanzienlijke mate overschreed; dat het alsook overbodig is de gebeurlijke manoeuvres in te roepen die gebruikt werden om de toestemming van geïntimeerde te bekomen;

Overwegende dat te vergeefs appellanten in beroepsgraad een brief op 6 april 1954 door geïntimeerde aan de vennootschap verzonden voorleggen, luidens dewelke hij verklaart dat het samenstel en de bijzonderheden van de verrichting hem nauwkeurig werden uitgelegd; dat uit die brief, door de vennootschap opgesteld, en door haar ter handtekening van geïntimeerde voorgelegd samen met negen andere bescheiden die de kwestieuze verrichting betroffen, niet blijkt dat geïntimeerde werkelijk de draagwijdte van de door hem aangegaan verbintenissen zou hebben verstaan, noch dat die draagwijdte hem werkelijk en doelmatig zou verklaard zijn geweest;

Overwegende dat het dus terecht is dat de eerste rechter de verschillende contracten die kwestieuze financiële verrichting tot stand brengen nietig heeft verklaard;

Over de verrekening ingevolge de nietigverklaring :

Overwegende dat te vergeefs appellanten aanhalen dat er slechts aanleiding zou bestaan een afrekening op contractuele basis tussen partijen op te stellen, daar de overeenkomsten thans onuitvoerbaar zijn geworden; dat de nietigheid van de verrichting alle overeengekomen bedingen nietig heeft gemaakt; dat terecht de eerste rechter aan geïntimeerde het recht heeft erkend een vergoeding van 86.365 F ten laste van appellanten te innen, als gevolg van de nietigverklaring van de kwestieuze contracten;

Dat te vergeefs appellanten beweren dat er geen aanleiding bestaat om de kosten van dadelijke uitwinning te vergoeden; dat hun bewijsvoering de juiste beweegredenen van het bestreden vonnis die het Hof overneemt niet kan ontzenuwen;

Dat de toegekende bedragen verder rechtmatig werden geraamd in de motieven van het bestreden vonnis;

Dat echter dient opgemerkt dat geïntimeerde in zijn in eerste aanleg genomen besluiten geconcludeerd had enerzijds tot de betaling van 125.801,10 F met de intresten, som die volgens hem verschuldigd was als gevolg van de nietigverklaring van de contracten, en anderzijds tot de toekenning van een provisionele veroordeling tot belope van 25.000 F; dat het dus bij een materieel verzuim is dat het dispositief van het bestreden vonnis geen melding heeft gemaakt van de beraming op 86.365 F van de schuldvordering van geïntimeerde;

Over de incidentele eis door geïntimeerde bij besluiten ingesteld :

Overwegende dat bij zijn zittingsbesluiten, geïntimeerde vraagt hem akte te verlenen dat hij afziet van zijn op 6 april 1961 betekende besluiten die strekten :

1) tot de bevestiging van het vonnis in zoverre het een provisionele veroordeling van 25.000 F uitgesproken had en verder tot de veroordeling van appellanten tot betaling van het saldo dat hem verschuldigd is, luidens de motieven van het vonnis, hetzij 61.365 F ;

2) tot veroordeling van appellanten tot betaling van 20.000 F wegens tergend en roekeloos geding ;

Dat bij die zittingsbesluiten geïntimeerde thans vraagt :

1) dat de vergoeding van 20.000 F hem door de eerste Rechter toegekend wegens verliezen, onaangenameheden en privékosten welke uit de procedure van dadelijke uitwinning voort sproten op 50.000 F zou gebracht worden ;

2) het provisioneel karakter van het vonnis weg te nemen en dienvolgens appellanten te veroordelen hem een som van 116.365 F te betalen, vermeerderd met de interesten ;

Dat uit deze uiteenzetting blijkt dat de betekende en zittingsbesluiten geen verschil vertonen, in zover zij strekken tot een veroordeling voor het geheel van de verschuldigde vergoeding door de eerste Rechter op 86.365 F geraamd ;

Dat in die mate het dus ten onrechte is dat appellanten beweren dat geïntimeerde bij zijn betekende besluiten in het vonnis zou berust hebben wat betreft het provisioneel en beperkt karakter van de veroordeling ;

Dat niettegenstaande geïntimeerde zonder grieven is tegenover de eerste Rechter die zijn besluiten strekkende tot een provisionele veroordeling ingewilligd heeft, hij voor zover niet afgezien heeft betaling te vorderen van zijn gehele schuldvordering ;

Dat hij dus ontvankelijk is die eis voor het Hof in te dienen, dat die eis inderdaad in de inleidende dagvaarding ingesteld werd en dat derhalve de voorschriften van artikel 464 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging hier niet toepasselijk zijn ;

Overwegende dat aan de andere kant geïntimeerde bij zijn betekende besluiten in het vonnis berust heeft voor zover het zijn schuldvordering als gevolg van de nietigverklaring van de contracten heeft geraamd ; dat zijn eis strekkende tot verhoging van die schuldvordering derhalve het voorwerp uitmaakt van een ontvankelijk incidenteel beroep ;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 ;

Ontvangt het beroep, en erop rechtdoende, verklaart het ongegrond ;

Bevestigt derhalve het bestreden vonnis ;

Ontvangt de eis door geïntimeerde bij zittingsbesluiten ingesteld, in zover, hij strekt tot betaling van het saldo van zijn door de eerste Rechter geraamde schuldvordering ;

Verklaart die eis gegrond en bijgevolg veroordeelt appellanten aan geïntimeerde te betalen de som van eenen zestigduizend driehonderdvijfenzestig F, met de gerechtelijke interesten ;

Zegt dat voor het overige die eis het voorwerp uitmaakt van een incidenteel beroep ;

Verklaart dit beroep onontvankelijk ;

Verwijst appellanten in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 4 januari 1962.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Van Malleghem en Beekman.

Advokaat-generaal : M. Stévigny.

Advokaten : Mrs. De Grave (Oostende)

en G. Debra (Gent).

Uitvoerbaarverklaring bij voorraad van door beroep aangevochten vonnis. — Aangevraagd door geïntimeerde voor de eerste rechter. — Aanspraak van geïntimeerde niet ontvankelijk. — Artikelen 457, all. 2 en 3, en 458 W.Rv. — Betekenis, doel en draagwijdte.

Is niet ontvankelijk de aanspraak bij loutere akte door geïntimeerde voor het Hof gesteld, strekkende tot uitvoerbaarverklaring van het aangevochten vonnis niettegenstaande elke voorziening, wanneer vóór de eerste rechter geïntimeerde, — oorspronkelijk verwerende partij —, noch hoofdeis, noch wedereis instelde, en slechts tot de afwijzing van de oorspronkelijke eis heeft geconcludeerd, terwijl geïntimeerde er tevens geen belang bij heeft zich aan de uitvoering van de tegen hem uitgesproken provisionele veroordeling bloot te stellen.

Zo art. 458 W.Rv. het recht om de uitvoerbaarheid aan te vragen, aan de geïntimeerde toekent, dient door het woord « geïntimeerde » te worden verstaan de « winnende » partij; deze bepaling, evenals art. 457, al. 2 en 3 W.Rv., hebben tot doel het schorsend uitwerksel van het hoger beroep te temperen wanneer het aangevochten vonnis geen gewag maakt van de uitvoerbaarheid bij voorraad, terwijl deze mogelijk was en de partij die een voordeel bekomen heeft, zich met vertraging bedreigd voelt.

P.V.B.A. « Pauwels en Vereecke »
t/ gemeente De Panne.

Advies van het O.M.

Aan het Hof wordt thans slechts volgende kwestie onderworpen : geïntimeerde vraagt bij eenvoudige conclusie, overeenkomstig het artikel 458 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering, de tenuitvoerlegging bij voorraad te bevelen van een vonnis dd. 29 juni 1961 van de rechtbank te Veurne tegen hetwelk appellante beroep heeft ingesteld op 27 september 1961.

Appellante besluit in hoofddorde tot de niet-ontvankelijkheid van deze vraag, omdat geïntimeerde geen eiseres was in eerste aanleg en er ook geen tegenvordering indiende, en subsidiairlijk, tot de ongegrondheid.

De dagvaarding ter zake ging inderdaad uit van de huidige appellante, die tegen geïntimeerde een eis instelde strekkende tot de ontbinding, wegens het veroorzaken van een al te grote vertraging in de uitvoering der werken, van een tussen partijen gesloten aannemingsovereenkomst, en tot de betaling van zekere bedragen als saldo van de prijs der reeds uitgevoerde werken en ten titel van schadevergoeding.

Het vonnis van 29 juni 1961 verklaart dat geïntimeerde een fout heeft begaan, die echter niet van die aard is dat de ontbinding van het aannemingscontract zou moeten toegestaan worden, maar wel aanleiding moet geven tot het toekennen van een vergoeding wegens de aldus veroorzaakte schade. Het kent aan appellante een bedrag van 700.000 fr. toe, ten provisionele titel, voor de kostprijs der reeds uitgevoerde werken en stelt

een deskundige aan om de kostprijs der reeds uitgevoerde werken na te gaan, en ook en vooral, om de schade te bepalen door de aannemer geleden ingevolge een vertraging van 638 dagen in de uitvoering der werken. Dit vonnis zegt niets over een uitvoerbaarheid bij voorraad, alhoewel dit wel in de dagvaarding door appellante was gevraagd.

Nadat de aangestelde deskundige reeds zijn werkzaamheden had begonnen, stelde appellante beroep in tegen het vonnis dat aldus haar eis tot ontbinding had afgewezen.

Bij de akte van avoué-stelling door geïntimeerde, doet deze — die dit vroeger begrijpelijkerwijze nooit vroeg — het reeds aangehaalde beroep op art. 458 B.Rv. om het vonnis uitvoerbaar te horen verklaren bij voorraad. Haar doel schijnt hierbij te zijn te bekomen dat, ondanks het ingestelde hoger beroep, de deskundige zijn verslag zou mogen opmaken en neerleggen.

Op het eerste gezicht schijnt het vrij verwonderlijk dat deze vraag niet-ontvankelijk zou zijn, vermits zij aan de twee door de letterlijke bewoordingen van het art. 458 B.Rv. gestelde vereisten voldoet: zij gaat uit van de partij die «beroepene» is, en het betreft een zaak waarin de tenuitvoerlegging bij voorraad principieel «toegelaten» is.

En nochtans is het duidelijk dat de omstandigheden waarin deze vraag aan Uw Hof wordt onderworpen niet deze zijn die door de wetgever beoogd werden.

Het lijdt geen twijfel dat het doel is geweest een partij die een voordeel heeft bekomen bij de eerste rechter, te beschermen tegen de vertraging voortspruitende uit het hoger beroep, wanneer, voor welke reden ook, het vonnis a quo geen gewag maakt van uitvoerbaarheid bij voorraad, terwijl deze mogelijk was.

Het is wat Van Bauwel toelaat te schrijven:

«het nadeel dat daaruit voortspruit voor de winnende partij wordt getemperd door de mogelijkheid van in beroep de voorlopige tenuitvoerlegging te vorderen. Deze partij kan dit in beroep vragen, zelfs als zij het aan de eerste rechter niet gevraagd had». (Handboek van burgerlijk procesrecht, II, nr 643, blz. 335).

Het is ook om die reden dat de mogelijkheid wordt aanvaard dat de appellant de vraag zou indienen: *L'intimé seul, en principe, et non pas l'appelant qui n'a pas d'intérêt, puisque c'est justement contre lui qu'on demande à pratiquer l'exécution provisoire: toutefois, dans le cas où il appelle, n'ayant pas obtenu gain de cause sur tous les points, il peut demander l'exécution provisoire quant aux chefs sur lesquels il a gagné son procès* (Trib. comm. de la Seine, 28.1.1863 D.P. 64, III, 23), car il n'appelle pas sur ces chefs et ne défère au tribunal d'appel que ceux sur lesquels il a succombé (Garsonnet en Cezar-Bru, Procédure, VI, p. 232, nr 129, note 4).

Bij een dergelijke vraag doet het Hof wat de eerste rechter had kunnen of moeten doen (Garraud, *ibid.*, nr 129, blz. 233). Le juge de l'appel peut, ainsi que cela résulte à l'évidence de la discussion de la disposition dont il s'agit au Conseil d'Etat, ordonner cette exécution dans les mêmes circonstances où le premier juge aurait pu le faire... (Brussel, 23.7.1913, P.P. 1914, nr 371, blz. 258).

Wanneer men het geval onderzoekt in het licht van deze commentaar valt het op dat het niet de huidige geïntimeerde is die zich kan gegriefd gevoelen door het feit dat de eerste rechter geen uitspraak deed over de uitvoerbaarheid bij voorraad. Hij stelde voor de eerste rechter geen enkele eis; hij besloot eenvoudig tot de afwijzing van de eis van de oorspronkelijke aanlegger.

Waar hij geen eis stelde, is het niet denkbaar dat hij de uitvoerbaarheid bij voorraad zou kunnen gevraagd hebben, die een bijkomende vordering is ten opzichte van een hoofdeis (A.P.R., Tw. Beroep in burgerlijke zaken, nr 514). Intendeel was het appellante die gedeeltelijk in het gelijk werd gesteld, en alhoewel haar eis tot ontbinding van het aannemingscontract werd afgewezen, toch hoorde verklaren dat zij vergoeding zou ontvangen voor een door geïntimeerde veroorzaakte vertraging der werken, en voor de reeds uitgevoerde werken. Het was zij, die ondanks haar hoger beroep op een deel van haar eis, de uitvoerbaarheid bij voorraad had kunnen vragen betreffende de punten waarop zij in het gelijk werd gesteld.

Door het gebruik van het woord «beroepene» heeft de wetgever in art. 458 dus maar de toestand beoogd die zich normaal zou voordoen: de betekenis ervan is hij die zich in zijn positie van «winnende partij» door het hoger beroep bedreigd voelt met vertraging. Door de woorden «in de gevallen waar zij toegelaten is» wordt bedoeld, en men kan er deze betekenis aan geven zonder aan interpretatie te doen «in de gevallen waarin de vragende partij deze bijkomende eis had gesteld of mocht stellen voor de eerste rechter».

In die voorwaarden komt de huidige vraag van geïntimeerde dan ook niet ontvankelijk voor, vermits zij er geen belang bij heeft of het haar niet toegelaten is thans iets te vragen dat ze in het kader van het geding ook voor de eerste rechter niet had kunnen vragen.

Misschien is deze kwestie van ontvankelijkheid, door appellante in besluiten evenwel gesteld, zonder groot belang.

Mocht de vraag ontvankelijk zijn, dan komt ze in ieder geval als niet gegrond voor.

De advocaat-generaal,
(w.g.) *Th. Versée*.

Arrest

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten; Gezien de stukken, o.m. in eensluidende uitgifte overgelegd, het vonnis tussen partijen op tegenspraak gegeven door de Rechtbank van eerste aanleg te Veurne, eerste kamer, zetelend in burgerlijke zaken, de dato 29 juni 1961;

Overwegende dat het beroep tijdig en in regelmatige vorm werd ingesteld;

Overwegende dat geïntimeerde door enkele akte vraagt dat, bij toepassing van de artikelen 457 al. 2 en 3 en 458 W.B.R., het vonnis a quo uitvoerbaar zou worden verklaard niettegenstaande elk verhaal;

Overwegende dat appellante, oorspronkelijke aanlegster, vóór de rechtbank de ontbinding vervolgde van een tussen partijen gesloten ondernemingscontract, met onmiddellijke vrijstelling van de borgsom van 553.000 F; dat zij de betaling vorderde van het saldo van de aannemingsprijs, hetzij 914.761 F, alsook een schadevergoeding ten bedrage van 774.000 F; dat zij bovendien vroeg dat het vonnis uitvoerbaar zou worden verklaard bij voorraad;

Overwegende dat geïntimeerde eenvoudig besluit tot de afwijzing van de eis;

Overwegende dat het vonnis a quo besliste dat de ontbinding niet diende te worden toegepast, doch geïntimeerde veroordeelde om op de schuldvordering van 914.761 F een provisie te betalen van 700.000 F en verder een expert aanstelde om o.m. de door appellante geleden schade te berekenen; dat de eerste rechter

verzuimde uitspraak te doen over de uitvoerbaarheid van het vonnis;

Overwegende dat appellante terecht de ontvankelijkheid van geïntimeerde's vraag betwist;

dat dergelijke vordering slechts kan worden gesteld wanneer zij aansluit bij een hoofdvordering waarvan zij, bij essentie, het accessorium is;

dat geïntimeerde noch hoofdeis, noch tegeneis stelde;

Overwegende verder, dat geïntimeerde er zeker geen belang bij heeft zich aan de uitvoering van de tegen haar uitgesproken veroordeling bloot te stellen.

dat zij, weliswaar, laat gelden dat de expert die zijn opdracht bijna voltooid had toen beroep werd ingesteld, tengevolge van het schorsend uitwerksel van het beroep zijn verslag niet kan neerleggen;

dat enkel appellante belang heeft bij een spoedige berekening van de haar principieel toegestane schadevergoeding;

dat geïntimeerde, die steeds beweerd heeft dat zij generlei vergoeding verschuldigd is, daarbij geen belang heeft;

dat bovendien, in strijd met de zienswijze van de Gemeente De Panne, een degelijke rechtsbedeling vereist dat het verslag van de expert eerst vóór de eerste rechter zou worden gediscussieerd;

Overwegende dat, zo art. 458 W.B.R. het recht om de uitvoerbaarheid te vragen aan de geïntimeerde toekent, door de term geïntimeerde moet worden verstaan de «winnende» partij;

dat immers dit artikel, alsmede art. 457 al. 2 en 3 ten doel heeft het schorsend gevolg van het beroep te temperen wanneer het vonnis a quo geen gewag maakt van de uitvoerbaarheid bij voorraad, terwijl deze mogelijk was, en de partij die een voordeel bekomen heeft, al was het slechts betreffende één der punten van de vordering, zich bedreigd voelt met verdragging (Van Bauwel, Hand. burg. Procesrecht II nr 643, blz. 335, Garsonnet et Cezar-Bru, Procédure, VI p. 232, nr 129 note 4);

Om deze redenen :

het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Alle andere of strijdige besluiten als ongegrond verwerpend,

Gehoord de heer advocaat-generaal Versée in zijn eensluidend advies gegeven ter openbare zitting,

Verklaart geïntimeerde's vordering niet ontvankelijk en verwijst deze partij in de kosten van het incident;

Verzendt de zaak naar de bijzondere rol.

Beveelt de afscheiding der kosten ten behoeve van Mter Dubois, pleitbezorger die ter terechtzitting bevestigde de voorschotten te hebben gedaan.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Kortgeding. — 4 februari 1961.

Voorzitter : M. Ch. Van Hal.

Adv. : Mrs. Diercxsens, Vroman, Misselyn en De Roeck.

Kortgeding. — Vertegenwoordiging door pleitbezorger niet vereist. — Advocaat, drager der stukken, behoeft geen geschreven volmacht.

In de procedure van kortgeding voor de voorzitter der burgerlijke rechtbank is de aanstelling van pleitbezorger niet vereist. De partijen mogen zich laten vertegenwoordigen door een volmachtdrager, die zij vrij kunnen kiezen.

De advocaat, die de belangen van een partij behartigt, vertegenwoordigt haar rechtsgeldig wanneer hij drager der stukken is; hij moet geen geschreven volmacht voorbrengen.

Horn, Seberti, Jaspaers en ctn.

Overwegende dat eerste verweerder ons vraagt te zeggen dat hij geldig verschijnt, minstens de heropening der debatten te bevelen om hem toe te laten pleitbezorger aan te stellen;

Overwegende dat de rechtsleer het eens is om te zeggen, enerzijds dat in een procedure in kortgeding de tussenkomst van pleitbezorger niet noodzakelijk is en anderzijds dat partijen in persoon mogen verschijnen;

Overwegende dat daarbij verscheidene auteurs aannemen dat in een procedure in kortgeding partijen zich mogen laten vertegenwoordigen door een aangestelde (fondé de pouvoir) die zij vrijelijk mogen kiezen (zie *Traité théorique et pratique des ordonnances sur requête et des référés* par Merignac L et A, Merignac n° 200 p. 177 T. II - R.P.D.B. v° référés nr. 426 Braas : *Précis de Procédure civile* éd. 1945 n° 1429).

Overwegende dat zo de door partijen aangestelde om hun belangen te behartigen een advocaat is, het voldoende is dat deze drager der stukken is en geen geschreven volmacht vereist is (zie *journal des Tribunaux* 18.XII.1955 nr. 4087 blz. 738);

Overwegende dat de eis van partijen gegrond voorkomt en dient ingewilligd te worden;

Om deze redenen :

Wij, Ch. Van Hal, Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg zitting houdende te Antwerpen, zetelende in kortgeding, bijgestaan door E. De Ridder, griffier, uitspraak doende op tegenspraak;

Gezien de hoogdringendheid en onder voorbehoud der rechten van alle partijen over de grond der zaak;

Zeggen dat eerste, vierde en vijfde verweerder regelmatig vertegenwoordigd zijn;

NOOT: Buiten de referenties in het bevel opgenomen, zie :

Over de niet-verplichte tussenkomst van de pleitbezorgers in gewoon kortgeding : *Codes Annotés de Sirey* uitgave 1906, art. 808, met zeer talrijke referenties en vermelding dat dit punt onbetwist is; Chauveau sur Carré, VI, nr 2768 blz. 108 eveneens met referenties waarvan sommige in tegenovergestelde zin; Glasson et Tissier, II nr 542 blz. 576.

Over de regelmatigheid van de vertegenwoordiging door volmachtdrager : Garsonnet et Cezar - Bru n° 209 blz. 430 met verwijzing naar verschillende auteurs waaronder Bioche en Debelleyne; Van Lennep, kortgeding blz. 380; Kortgeding Antwerpen, 28.8.1959, in zake Antonissen, onuitgegeven;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

2e Kamer. — 13 april 1962.

Voorzitter : M. Lefèvre.

Rechters : M.M. De Vriendt en Dhanens.

Advokaten : Mrs. Moors loco W. Delva en

Top loco J. Ronse.

R.M.Z. — Bijkomende betalingen gedaan aan sommige leden van het personeel in verhouding tot het getal van hun kinderen. — Hierop zijn geen werkgeversbijdragen verschuldigd.

De door de werkgever aan sommige leden van zijn personeel uitgekeerde bijzondere vergoedingen in verhouding tot het getal van hun kinderen zijn in het onderhavig geval niet aan te merken als « bezoldiging » in die zin van art. 3 van het wetsbesluit van 28 december 1944 gewijzigd bij art. 2 van de wet van 27 maart 1951.

Rijksdienst voor maatschappelijk Zekerheid t./
N.V. Drukkerij Het Volk.

Gezien de stukken, onder meer de grosse van het vonnis de 26 januari 1961 verleend op tegenspraak door het Vredegerecht van het eerste kanton, waartegen in regelmatige vorm tijdig beroep is ingesteld ;

Overwegende dat de eis ingeleid bij deurwaarders-exploot d.d. 1.8.1960 ertoe strekt tot het veroordelen van de verweerster om te betalen aan de eiser 23.146 frank te vermeerderen met 10% vanaf 6 mei 1960 tot op de dag van de betaling, dit alles wegens bijdragen, bijslagen en interesten die zij zou verschuldigd zijn ingevolge sommige bijkomende betalingen gedaan aan sommige leden van haar personeel in verhouding met hun kinderen ;

Overwegende dat naar luid van art. 3 der besluitwet van 28 december 1944 betreffende de R.M.Z., gewijzigd bij art. 2 der wet van 27 maart 1951 de werkgeversbijdrage berekend wordt « op al die voor elke der categorieën van arbeiders betaalde bezoldigingen » ;

Overwegende dat door « bezoldiging » moet verstaan worden de normale wedde, alsook alle buitengewone toelagen door de werkgeefster aan de werknemers periodiek toegekend, onafhankelijk van toevallige gebeurtenissen, ingevolge de wet, de arbeidsovereenkomst of een bestendig gebruik ;

Overwegende dat het niet bewezen is dat de onderwerpelijke bijkomende kinderbijslagen door de geïntimeerde werden uitbetaald om te voldoen aan de wet of ingevolge de overeenkomst ; dat bijaldien deze aanvullende kindervergoedingen krachtens een gewoonte uitgekeerd werden, de appellant moet bewijzen dat 1°) zij aan alle personeelsleden of aan een bepaalde categorie ervan zijn uitbetaald ; 2°) onafhankelijk van een willekeurige beslissing van de geïntimeerde, en 3°) dat het bedrag ervan niet volgens het goedgevoelen van de werkgeefster is vastgesteld (Brussel, 8 mei 1957, J.T., 1957, 461) ;

Overwegende dat de overgelegde elementen bewezen hebben dat de kwestieuze bijzondere toelagen wegens kinderlast niet aan alle leden van het personeel werden toegekend maar sedert 25 maart 1949 aan een bepaalde categorie ervan volgens een beslissing van de raad van bekeer, die er het bedrag van eenzijdig en naar goedgevoelen heeft bepaald ; dat zij niet als vergoeding voor de prestaties van de werknemer werden toegekend, maar alleen volgens zijn aantal kinderen ten laste, zonder dat de appellant bewezen heeft dat

het een verworven recht uitmaakt (Vgl. Verbr. 26.6.1959 Pas., 1959.1.1109) ;

Overwegende dat het feit van deze vergoedingen gedurende een aantal jaren zonder onderbreking te hebben uitbetaald op zich zelf niet afdoende is om als vergoeding in de zin van art. 3 der besluitwet van 28 december 1944 betreffende de rijksmaatschappelijke zekerheid te worden aangezien (Brussel, 8.5.1957 (J.T., 1957, 461) ;

Overwegende dat ten slotte de vergoedingen wegens kinderlast niet moeten aangezien worden als deel uitmakend van het loon of de wedde (art. 74 O.K.B. van 19.12.1924 gew. bij art. 31 K.B. 10.4.1957 ;

Op die gronden,

De Rechtbank, gelet op de artikelen 2, 24, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935, op het taalgebruik in gerechtszaken ; Alle andere conclusies van de hand wijzende ;

Ontvangt het beroep maar verklaart het ongegrond ;

Veroordeelt de appellant in de kosten van deze aanleg

VREDEGERECHT TE ST.-TRUIDEN

27 februari 1962.

Vrederechter : M. Roelandts.

Advokaat : Mrs. Aerts en Kleykens.

Bevoegdheid. — Verkoop op afbetaling en financiering (wet van 9 juli 1957). — Twee echtgenoten hoofdelijk schuldenaars. — Man handelaar, vrouw niet. — Verknoctheid van eisen tot betaling ener gemeenschappelijke schuld. — Onbevoegdheid van de vrederechter, bevoegdheid der rechtbank van koophandel.

Twee echtgenoten ontleenen samen een bedrag en verbinden zich hoofdelijk tot de teruggave. Het bedrag moet dienen voor de vergroting der garage van de de man die handelaar is. De vrouw stelt geen handelsdaden.

Wanneer de vrederechter, ingevolge de bepalingen der wet van 9 juli 1957, bevoegd is om te oordelen over een eis tot teruggave der ontleende som, ten opzichte der vrouw, is het de rechtbank van koophandel die bevoegd is ten opzichte van de man.

Beide eisen zijn echter verknocht en dienen door dezelfde rechtbank berecht.

In dit geval dient de rechtbank van koophandel verkozen boven het vrederecht, ingevolge artikel 37 bis, 4°, van de wet op de bevoegdheid.

N.V. Financierings Maatschappij Benoit & Co
t/ Echtg. Swinnen-Jacquet.

Overwegende dat de Vrederechters, luidens art. 22 § 1 der wet van 9 juli 1957, in eerste aanleg, kennis nemen van de betwistingen in zake verkoop en lening op afbetaling zoals die omschreven zijn bij voornoemde wet, op voorwaarde dat de koper of de geldopnemer geen daad van koophandel heeft verricht ;

Dat de Vrederechter evenwel bevoegd blijkt, — krachtens de artt. 2 lid 2 en 12, lid 1 van de bevoegdheidswet, — om kennis te nemen, tot een waarde van 2.000 frank van genoemde koophandelsgeschillen ;

Overwegende dat de aard van de verrichting in hoofde van de koper, dienstgebruiker of lener, de be-

voegdheid bepaalt, zulks onverschillig of deze eiser of verweerder is; dat dit een afwijking uitmaakt van art. 13 der wet op de bevoegdheid, die bepaalt dat indien een geschil tot voorwerp heeft een daad die niet commercieel is in hoofde van al de partijen, de bevoegdheid bepaald wordt door de aard van de verbintenissen die rust op de «verweerder»;

Overwegende dat in casu verweerders echtgenoten zijnde, in november 1960, solidair een lening aanging van 55.000 frank, voor de inrichting en de vergroting van de garage uitgebaat door eerste gedaagde;

Overwegende dat «tous engagements des commerçants sont réputés actes de commerce mais il n'y a là qu'une présomption «*jurus tantum*», qui peut être détruite par la preuve contraire. — Les actes commerciaux subjectifs ne sont pas commerciaux par eux-mêmes; ce sont des actes civils qui ne deviennent commerciaux qu'en raison de la qualité de celui qui les fait par application de la théorie dite de l'accessoire, en vertu de laquelle les actes d'un commerçant prennent un caractère commercial quand ils se rapportent à son activité professionnelle» (R.P.D.B., v° commerce, n° 294);

Overwegende dat eerste verweerder, handelaar zijnde, de lening heeft aangegaan met het doel de handel uit te breiden; dat bovendien het vermoeden van de handelsdaad door geen enkel tegenbewijs werd ontzenuwd;

Dat derhalve het geschil nopens de lening van 55.000 F in kwestie een handelsrechtelijk karakter hebbende, in hoofde van eerste gedaagde, in de bevoegdheid valt van de handelsrechtbank, althans wat deze gedaagde betreft;

Overwegende dat anderzijds mag aangenomen worden dat de verbintenis van tweede verweester, geen handelaarster zijnde, onder de bevoegdheid van de Vrederechter ressorteert;

Overwegende dat beide vorderingen door hun onderlinge wisselwerking van dien aard zijn dat er eenheid van berechting gevergd is;

Dat zij derhalve verknocht zijn;

Overwegende dat verschillende eisen, — die wanneer ze afzonderlijk ingediend worden voor verschillende rechtbanken zouden moeten gebracht worden, — van eerst af voor dezelfde rechtbank mogen gebracht worden, zulks op voorwaarde dat ze verknocht zijn en mits de voorrang onder de rechtbanken door art. 37bis der bevoegdheidswet na te leven;

Overwegende dat in zulk geval, én in casu, de rechtbank van koophandel dient verkozen boven het vrederecht, overeenkomstig art. 57bis 4° van de wet op de bevoegdheid, also gewijzigd door de wet van 15 maart 1932 (cfr. in dien zin: Van Lennep, Burgerlijk Procesrecht, deel VIII, p. 321, n° 1049);

Dat zulks evenwel een afwijking uitmaakt op de tot dan toe vigerende rechtspraak en rechtsleer, welke voorhield dat: «les tribunaux civils sont seuls compétents pour connaître d'une demande basée sur une obligation unique contractée par deux époux codébiteurs, dont l'un est engagé commercialement et l'autre civilement» (R.P.D.B., v° Compétence en matière civile et commerciale, n° 734 et 76, Edition 1931);

Om deze redenen:

Wij, Vrederechter, rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op de artt. 2, 30, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Verklaren ons onbevoegd om van de eis kennis te nemen, zoals door verweerders werd opgeworpen;

Zeggen tevens dat de eis onontvankelijk is en veroordelen aanlegster tot de kosten.

BOEKBESPREKING

H. A. Brasz, A. Kleijn en J. In 't Veld. — *Inleiding tot de bestuurswetenschap*. Vuga-Boekerij, Arnhem. 394 p. (1962).

Dit werk is het eerste deel van een nieuwe serie uitgaven onder de algemene titel «Bestuurlijke verkenningen». De geschriften welke in deze reeks zullen verschijnen betreffen de werking van het openbaar bestuur, de inrichting daarvan en de verhouding tussen bestuur en bestuurden. De lijst der werken, die in voorbereiding zijn, is uitermate belangwekkend en omvat geschriften aangaande vraagstukken van de grootste actualiteit op het gebied van bestuurskunde. De redactie, die het hoger toezicht zal uitoefenen over de werken, die in deze serie zullen verschijnen, bestaat uit Dr. H. A. Brasz, lector in de bestuurswetenschappen aan de vrije universiteit te Amsterdam, Prof. Mr. A. Kleijn, burgemeester van Meppel en buitengewoon hoogleraar in de bestuurswetenschap aan de Nederlandse economische hogeschool te Rotterdam, en Mr. J. In 't Veld, oud-minister van wederopbouw en volkshuisvesting, lid van de eerste kamer der staten-generaal, voorzitter van het college van beroep voor het bedrijfsleven en docent in de bestuurswetenschap aan het Institute of social studies te 's Gravenhage. Voorzeker een driemanschap van zeer bijzondere wetenschappelijke en ook praktische bevoegdheid.

De drie redacteuren hebben thans in samenwerking het eerste deel van de reeks geschreven, dat zopas is verschenen en dat bedoelt een algemene inleiding te zijn tot de bestuurswetenschap.

Wanneer wij in de Amerikaanse literatuur ontelbare werken van dit genre aantreffen, is het boek voor Nederland, — en laat er mij aan toevoegen, voor België —, iets volstrekt nieuws. Bij onze noorderburen, zoals hier te lande en ook in de meeste Europese staten, werd de studie van al wat administratie betreft hoofdzakelijk beheerst door het administratief *recht*. Naar Frans voorbeeld, werd alle aandacht besteed aan de *juridische* organisatie van de publieke diensten en aan de rechtsbescherming van het individu tegen mogelijke willekeur van de overheid. De praktische kant van het administratief leven, het opdrijven van het rendement der bestuurlijke diensten, de problemen betreffende de technische inrichting van het bestuur, de sociologische vraagstukken aangaande het personeel, de planning, enz. waren maar zelden het voorwerp van systematisch wetenschappelijke studiën. Aan de universiteiten waren de cursussen bijna uitsluitend gecentreerd op de administratiefrechtelijke verhoudingen.

In Amerika was het juist andersom. Het juridisch aspect van het bestuur werd er in grote mate verwaarloosd en alle aandacht werd bijzonder gespitst op het management, de *functie* van de administratie, de *taak* van het administratief personeel, de verhouding van de chefs tot de personeelsleden, de coördinatie van de diensten, de doelmatigheid van het bestuur, zijn efficiency. Het zijn deze problemen die de Amerikaanse bestuurswetenschap heeft uitgediept en die aanleiding hebben gegeven tot het verschijnen van vele dozijnen hoogstaande wetenschappelijke geschriften, waarvan de meest gekende zijn deze van Leonard D. White, Herbert A. Simon, Dwight Waldo, Fritz Morstein Marx en zovele andere.

Degene die voor het eerst in Nederland belangstelling gevraagd heeft voor dit facet van de administratie is voorzeker Prof. G. A. Van Poelje geweest, die reeds

in 1942 zijn origineel werk uitgaf « Inleiding tot de bestuurskunde », waarin resoluut nieuwe wegen werden opgegaan. Tevens dient vermeld de belangrijke vergadering van de Vereniging voor het administratief recht, in het jaar 1955, waar het onderwerp aan de orde werd gesteld « Bestuursrecht en bestuurskunde ». Hierover werden voortreffelijke preadviezen voorbereid door Prof. D. Simons en Prof. Baron Van Weijbergen, alsmede, van Belgische zijde, door Prof. F. E. De Visschere. De uitgave van de gedachtenwisseling aangaande de preadviezen, die op de vergadering plaats had, heeft ten eerste de aandacht getrokken en is misschien wel het uitgangspunt geweest van de belangstelling, die in Nederland is ontwaakt en die thans de aanleiding was tot de uitgave der serie « Bestuurlijke verkenningen ».

Het boek van de auteurs is volledig opgevat in de geest van de Amerikaanse werken over « Public administration » en het is hun bedoeling de administratieve problemen te onderzoeken buiten de juridische sfeer. Dat de onderwerpen, die hierbij besproken worden, talrijk en uiterst belangrijk zijn, ligt voor de hand.

De schrijvers trachten eerst het arbeidsveld van de bestuurswetenschap zo nauwkeurig mogelijk te omschrijven. Zij wijzen op de trage ontwikkeling van het vak en vermelden de zeldzame pogingen die in Nederland werden ondernomen om het terrein te verkennen; zij weiden dan verder uit over de verhouding van de bestuurswetenschap tot het administratief recht en onderstrepen dat, wanneer beide disciplines zich op hetzelfde gebied bewegen en er tussen beide wel een sterke band voorhanden is, zij toch volstrekt autonoom blijven met een geheel verschillende karakter- en denkstructuur. Het besturen kan immers gezien worden vanuit zeer verschillende standpunten en zowel politiek als recht, zowel sociologie als sociaal-psychologie kunnen hun zoeklicht richten op het fenomeen der administratie. Aan de hand van werken van Amerikaanse auteurs geeft het boek een overzicht van de opvattingen omtrent het object der bestuurswetenschap, om dan na te gaan welk verschil er bestaat tussen het openbaar bestuur en de particuliere bedrijfsorganisatie, die wel voorzeker veel gemeens hebben, doch die ten slotte toch afzonderlijke vakken uitmaken.

Schrijvers onderzoeken de ontwikkeling van de bestuurswetenschap in internationaal verband en na enkele beschouwingen over het probleem in de oudheid en in de periode der kameralistiek (17e en 18e eeuw) geven zij een beknopt overzicht van wat in de 19e eeuw in Frankrijk, Engeland en ook in Nederland over het onderwerp werd geschreven. Zij wijzen er op dat het, in de Verenigde Staten, president Wilson was die, door een beroemd artikel van 1887, veel heeft bijgedragen tot het ontstaan der bestuurswetenschap. Na een samenvatting van de bijzonderste Amerikaanse literatuur bespreken zij de hernieuwde belangstelling in Europa. Merken wij hierbij op dat voor Nederland verwezen wordt naar enkele interessante artikelen, meestal verschenen in het tijdschrift « Bestuurswetenschappen ». Wat ons land betreft worden Frankrijk en België gezamenlijk behandeld zonder dat zulks werkelijk verantwoord is. Hier zijn de vermeldingen in het werk al te summier. Voor Frankrijk worden, na Henri Fayol, enkel aangeduid Charles Eisenmann en Georges Langrod. Eisenmann die een van de zeer grote figuren is op het gebied van het administratief recht heeft slechts toevallig enige aandacht gewijd aan de bestuurswetenschap; daarentegen missen wij hier de namen van schrijvers als M. Crozier, R. Catherine, H. Puget, H. L. Baratin, A. Tiano, D.

Gournay e.a. Ook voor België waren er nog wel andere namen te noemen dan enkel Pierre Seeldrayers en André Molitor.

De conclusie van de auteurs na dit kort overzicht is een waarschuwing, dat het avondland moet oppassen niet te veel achterop te raken, wanneer wij zien welke opbloei de bestuurswetenschap kent in de nieuwe wereld. Een lichtpunt is voorzeker het « Institut international des sciences administratives », gevestigd te Brussel, en de door deze vereniging uitgegeven « Revue internationale des sciences administratives », die steeds meer aandacht is gaan wijden aan de niet-juridische aspecten van de bestuurswetenschappen.

Het besturen van een menselijke gemeenschap is nu niet enkel een kwestie van wetenschap, van techniek of van kunst. Er zijn een hele reeks omstandigheden van allerlei aard, geestelijke en materiële factoren, die op het besturen hun stempel drukken. De auteurs noemen deze factoren de achtergrond van de bestuurswetenschap en hierbij onderzoeken zij in welke mate de geestelijke ethiek, het solidariteitsbeginsel, de leer der soevereiniteit in eigen kring, de politieke stromingen, de opvattingen omtrent het doel van het bestuur, de rechtsstaatsgedachte, de uitbreiding van de overheidstaak, de opvatting van de welvaartsstaat, de ideeën omtrent de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en nog tal van andere elementen samen het karakter van een bepaalde beschaving vastleggen, en mede de vorm en de structuur van het bestuursapparaat helpen bepalen.

Het hedendaags openbaar bestuur ontwikkelt zich in een heel andere sfeer dan dit vroeger het geval was. Het heeft nu in de eerste plaats een technisch-wetenschappelijk karakter, wat medebrengt dat het besturen een vak geworden is en dat voor hen die er aan deelnemen een gespecialiseerde vorming vereist is. Hier wordt verwezen naar de taak van de burgemeester in de gemeenten. Schrijvers stellen vast dat de rol van de burgemeester als politicus steeds afneemt om uit te groeien tot deze van een bestuursdeskundige, van een manager in openbare dienst. Wil men nog verder de klemtoon leggen op de politieke zijde van het burgemeesterschap, dan zal het nodig worden, zoals dit geschied is in de Verenigde Staten en in West-Duitsland, naast de politieke burgemeester een deskundige in bestuursaangelegenheden te benoemen (de city-manager in de Verenigde Staten en de Stadtdirektor in Rijnland-Westfalen). In het wetenschappelijk technisch karakter van het besturen ligt de eis besloten van een doelmatig, efficient, rationeel en soepel werken van de openbare dienst. Deze efficiency zal nochtans niet helemaal dezelfde zijn als in de particuliere sfeer, daar bij de overheid de financieel-economische componenten minder alles overheerst dan in het bedrijfsleven, zodat een al te ver doorgedreven parallel tussen bedrijfsleer en bestuurskunde voorzeker gevaarlijk is, al kan zeer veel uit de ene sfeer naar de andere overgeheveld worden.

Zeer belangrijk zij de ethische beginselen, die door de overheid bij het besturen dienen gerespecteerd te worden: fair play, zorgvuldigheid, zuiverheid van oogmerk, evenwichtigheid en rechtszekerheid. Kostbaar voor een goede verhouding tussen overheid en burgerij is het organiseren van goede public relations, vooral wat betreft representatie en voorlichting.

De openbaarheid bij de activiteit van het bestuursapparaat achten de auteurs een wezenlijk kenmerk van de democratie. Vandaar de noodzakelijkheid van een voortreffelijk georganiseerde relatie met de communicatiemiddelen, zoals pers, radio en televisie. Essentieel is de onpartijdigheid van het openbaar bestuur en binnen de kring van de administratie dienen de

overheidspersonaliteiten er zich van te onthouden van hun politieke inzichten te doen blijken.

Verskillende modaliteiten van samenwerking tussen de overheid en de burgers worden onderzocht en telkens wordt onderstreept in welke mate het openbaar bestuur zich als activerende, verzorgende, de welvaart bevorderende instantie kan doen gelden, zowel op zuiver administratief als op economisch en cultureel terrein. Hierbij lezen wij (blz. 103) belangrijke beschouwingen van de auteurs betreffende de houding van de overheid ten opzichte van het verschijnsel der «verzuiling», namelijk de groepsvorming waarbij alles ondergeschikt gemaakt wordt aan de levensbeschouwelijke basis en waarbij het bestuur zijn neutrale taken slechts zal kunnen vervullen door het bevorderen van overleg tussen toporganen van de verschillende «zuilen».

In het vijfde hoofdstuk van hun boek ontleiden de schrijvers de *functie* en *structuur* van de overheidsadministratie met haar politiek verantwoordelijke top, en de daaraan ondergeschikte meestal omvangrijke bureaucratie en dan tevens een heel netwerk van commissies. In dit ingewikkeld geheel zijn werkverdeling en specialisatie onvermijdelijk met de vele ingewikkelde modaliteiten welke zij medebrengen. Indeling van de bestuursorganisatie, rol van de chefs en taken van de personeelsleden, onderlinge verhoudingen van de formele werkgroepen, gezag en leiding en uiteindelijk het streven naar doelmatigheid vormen de verschillende onderafdelingen waarin de auteurs telkens de mogelijkheden van vaste wetenschappelijke richtlijnen opsporen.

Naast de structuur wordt de aandacht gevestigd op de dynamiek van de organisatie, waarbij vooral de besluitvorming in het administratief proces belicht wordt met de formulering van het gestelde doel, het verzamelen van gegevens voor de analyse van een bestaande toestand, het berekenen en opstellen van alternatieven, de beraadslaging en uiteindelijk de definitieve keuze, het nemen van een besluit. Bij al de fases van dit administratief proces vinden wij hier fijne opmerkingen, treffende voorbeelden, en belangrijke psychologische overwegingen, zo waar de auteurs in verband met de besluitvorming wijzen op wat zij noemen «de typisch Nederlandse ondeugd»: het streven naar perfectionisme, waarbij men zolang en zo grondig aan het voorbereiden blijft dat het geschikte moment voor de beslissing voorbij gaat» (blz. 181).

Eenmaal het besluit genomen dient het uitgewerkt te worden, het dient op behoorlijke wijze bekendgemaakt, er dient controle uitgeoefend te worden, namelijk rechtmatigheidscontrole, wat ons brengt op het terrein van de administratieve rechtspraak, maar vooral doelmatigheidscontrole. Wordt het beoogde resultaat wel bereikt? Hoe zullen de verkregen resultaten worden waargenomen en gemeten, wat ons op het terrein brengt van de statistiek. En uiteindelijk moet er eventueel tot een herwaardering overgegaan worden, en dienen de misverstanden of storende invloeden uitgeschakeld, waarbij nuttig gebruik kan gemaakt worden van vele gegevens uit de cybernetica. Als besluit van dit hoofdstuk wordt erkend dat, wanneer een wetenschappelijke opleiding ook zeer veel kan bijdragen tot de vorming van de juiste beslissing in elk concreet geval, het besturen toch ook altijd een kunst zal blijven en de kwaliteiten van de leidinggevende ambtenaren steeds van bijzondere betekenis zullen zijn.

Nadat de auteurs aldus het administratief proces ontleed hebben zoals het zich voordoet binnen de administratie zelf, richten zij hun aandacht op de

verhouding van het openbaar bestuur tot de wereld daarbuiten. Opvoeding tot burgerzin is hierbij essentieel. Hier komt het er niet op aan door allerlei psychologische middelen de burgers te verleiden of te verblinden; er dient een sfeer van vertrouwen geschapen en het dient erkend dat de overheid gemeenschappelijke belangen en doeleinden op eerlijke wijze wil dienen. Burgerzin dient dan ook wat meer te omvatten «dan alleen maar een formeel aanvaarden van het boven ons gestelde gezag» (blz. 208). Uitvoerig weiden de schrijvers uit over de directe en indirecte methoden die tot het bereiken van dit doel kunnen bijdragen. Hoofdzaak is dat er begrip zou gewekt worden voor het beleid, dat de belangstelling zou geprikkeld worden, dat het verantwoordelijkheidsgevoel zou worden aangekweekt en dat de burgerij zou betrokken worden in het werk van de overheid. Van deze middelen alleen is een werkelijk goede verstandhouding tussen overheid en burgerij te verwachten.

Logischerwijze worden dan twee hoofdstukken besteed aan de mensen die in het bestuur werkzaam zijn en aan de middelen waarover het beschikt om zijn doeleinden te bereiken, het personeel en de financiën.

Wat het personeel betreft wordt de historische ontwikkeling van de civil service in verschillende landen nagegaan en worden zowel de politieke facetten, b.v. het stakingsrecht in openbare dienst, als de sociologische aspecten doorvorst en delen de auteurs ons mede wat thans reeds als wetenschappelijke basis kan aangevoerd worden voor benoeming, bevordering, klassificatie, scholing en opleiding, leiderschap en ambtelijke ethiek.

Op het gebied van de financiën is voorzeker, meer dan op enig ander, wetenschappelijke voorlichting mogelijk en al wat betreft financiële techniek, accountantie, budgettering en controle wordt hier in grote lijnen samengevat. Zeer waardevolle beschouwingen worden gewijd aan het gemeentelijk financieelwezen en verder aan de subsidiëring als middel van bestuur.

Twee hoofdstukken van het boek handelen over de planning. Zowel bij het maken van plannen als bij het uitvoeren ervan doen zich talrijke sociologische aspecten en ook technische onderzoekingen en berekeningen voor. Het plan mag daarbij niet hangen in het luchtledige doch moet verankerd zijn in het bestaande cultuurpatroon der samenleving. Het planningsproces vereist een nauwgezette voorbereiding; de juiste waarde van de weerstand tegen de uitvoering van het plan moet worden gemeten en de uitvoering vereist een tactiek waarbij psychologische gegevens in grote mate zullen in aanmerking komen.

Uiteindelijk wordt het boek afgesloten met een kapittel over de ruimtelijke ordening. Een probleem dat in de laatste jaren in alle landen zo sterk geëvolueerd is en zoveel belang heeft gekregen bij stadsuitbreiding, saneringsplannen en stedenbouw in het algemeen, bij verbetering van het verkeer en zoveel aangelegenheden meer. Men ziet thans overal in dat beleid op wetenschappelijke grondslag en op nationaal plan hierbij geboden is. In alle landen werden wetten gestemd op de ruimtelijke ordening. Voor Nederland hebben ze zeer bijzondere vraagstukken op te lossen, zoals dit van de nieuwe zuiderzeepolders en de auteurs wijzen op allerlei vergelijkingen met het buitenland.

* * *

Zoals dit kort overzicht van de inhoud van het boek aantoonst hebben Brasz, Kleijn en In 't Veld een voortreffelijke samenvatting gegeven van de grote lijnen der bestuurswetenschap, bezien buiten alle juridisch

aspect. De schrijvers hebben uitstekend het brede veld omschreven waarop wetenschappelijke arbeid aangaande het administratieve leven vruchten kan dragen en zij hebben duidelijk de middelen aangewezen die hierbij nuttig kunnen aangewend worden. Het is een poging die voor Nederland geheel nieuw is en die ten eerste geslaagd mag heten. Het boek is even bruikbaar voor onze Belgische toestanden als voor de Nederlandse en verdient dus ook ten onzent de grootste belangstelling.

De waarde ervan wordt nog verhoogd door het vermelden, na elk hoofdstuk, van de bijzonderste wetenschappelijke geschriften die op de behandelde stof betrekking hebben. Deze bibliographie is van de grootste betekenis voor hen die zich in de bestuurswetenschap willen verdiepen. In verband hiermede zouden wij toch een bemerking willen maken. Wanneer wij haast een volledige catalogoog krijgen van al wat in Nederland op het behandelde gebied werd geschreven, zowel in boeken als in tijdschriften en wanneer de angelsaksische literatuur, vooral de Amerikaanse, overvloedig wordt opgegeven, vinden wij tussen ongeveer 130 werken, die worden vermeld, er nauwelijks twee Franse. Dit is voorzeker een tekortkoming, want in Frankrijk is in de laatste jaren ook een vrij belangrijke literatuur opgebloeid die dezelfde problemen bestudeert als degene die in dit boek behandeld worden.

Nu nog een laatste beschouwing over de verhouding zelf tussen administratief recht en bestuurswetenschap. Het ligt buiten alle twijfel dat in Europa al te zeer, naar Frans voorbeeld, het administratief recht is beoefend geworden zonder dat men zich rekenschap heeft gegeven van de zo uiterst belangrijke vraagstukken die met het eigenlijk practisch functioneren van de administratie verband houden. Het is voorzeker van het allergrootste gewicht dat de administrale zou handelen naar behoorlijke maatsaven en dat, wanneer het individu op onrechtmatige wijze in zijn belangen geschaad wordt, het bij een onpartijdige rechter bescherming zou kunnen vinden. Op dit gebied is Frankrijk door de rechtspraak van zijn Conseil d'état een lichtend voorbeeld geweest. Doch is het niet even belangrijk en misschien nog veel belangrijker dat de onrechtmatige handeling van het bestuur zou kunnen voorkomen worden, door de wetenschappelijke scholing van het personeel en door de vele middelen die de bestuurswetenschap aan de hand doet om het goed besturen te bevorderen. Mocht men in dit opzet slagen, dan wordt vanzelfsprekend juridische bescherming tegen onrechtmatig bestuur ten slotte overbodig.

Wanneer het voorzeker verkeerd is geweest zich al te zeer te beperken tot de juridische sector, komt het mij toch voor dat ook een al te uitsluitend vasthouden aan de praktische kant van het bestuur, al is het dan ook op wetenschappelijke grondslag, te eenzijdig dient geacht te worden. Het blijkt ten overvloede uit het hier besproken boek dat, met gebruik van de meest voortreffelijke wetenschappelijke methode, vergissingen mogelijk zijn en grote verrassingen kunnen voorkomen. Juridische bescherming tegen onrechtmatig administratief handelen zal voorzeker noodzakelijk blijven, des te meer dat de wetenschappelijke methode bij het besturen aan sommige bureaucratische elementen de illusie geeft van de volstreekte onfeilbaarheid, die dikwijls op zo scherpe wijze door de werkelijkheid wordt tegengesproken.

Mogen wij niet onderstrepen dat de toekomstige studie van de administratieve wetenschap en van het administratief recht innig aaneengekoppeld zouden moeten blijven en dat de volstreekte scheiding van beide volstrekt af te keuren valt. Structuur en organisatie

van het bestuur, dynamiek der besluitvorming, personeel, financiën en planning dienen voorzeker gevestigd op een hecht wetenschappelijk voetstuk met al de hulp die sociologie, sociale psychologie, statistiek en wat al meer hiertoe kunnen bijbrengen. Doch steeds zullen de handelingen van de administratie hoofdzakelijk gegoten worden in juridische vormen en steeds zal het alleen de rechtsbescherming zijn die het individu zal kunnen vrijwaren tegen al te gewaagde en vaak mislukte ondernemingen van de overheid.

Wie zal in ons land de synthese schrijven tussen de Amerikaanse en de Franse methode, tussen de bestuurswetenschap en het administratief recht?

René Victor

BIBLIOGRAPHIE

Nederland

- Afbetaling* (Wet van 13 juni 1961, Stb. 218). Privaat- en publiekrechtelijke beschouwing door W. R. Veldhuyzen, fiscale en boekhoudkundige beschouwing door J.J. Hof. — Amsterdam, FED. Losbladige economische wetten, onder red. van J. Valkhoff.
- Ankum J. A.*, De geschiedenis der Actio Pauliana. (L'Histoire de l'action Paulienne). Avec un résumé en français. (Proefschrift Gemeente-universiteit, Amsterdam. — Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink.
- Ankum J. A.*, De Pauliana buiten faillissement in het Nederlandse recht sedert de codificatie. (L'Action Paulienne du droit civil néerlandais à partir de la codification.) Avec un résumé en français. — Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink.
- Balkenstein G. J. en I. Samkalden*, Twee zienswijzen op het Europese ambt. Leiden, A. W. Sijthoff, Europese integratie. Een reeks publicaties vanwege het Europa-instituut van de Rijksuniversiteit te Leiden. Onder red. van I. Samkalden.
- Boreel J. J.*, Ken uw recht. Met medw. van Andelaide. J. van Reeth. — Amsterdam. Elsevier. Elseviers pockets.
- Brasz H. A., A. Kleijn en J. In 't Veld*, Inleiding tot de bestuurswetenschap. — Arnhem, G. W. van der Wiel & Co, Vuga-Boekery. « Bestuurlijke verkenningen ».
- Drost H. L.*, Pensioenvoorzieningen voor directeuren en commissarissen. — Deventer, E. E. Kluwer.
- Engelhard J. L. F.*, Onroerend goed. Verrijking, bezit en vervreemding van onroerend goed en de fiscale gevolgen daarvan. — Leiden, Nederlandsche U.M.
- Handelingen der Nederlandse juristen-vereniging 1962.* — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Molen, Gesina H. J. van der*, Norm en praktijk in de internationale samenleving. Afscheidscollege. — Kampen, J. H. Kok.
- Noordenbos P.*, Overheidsdocumentatie. Handleiding voor de documentatie der overheidsadministratie en haar toepassing voor de praktijk. — Ph. F. Ruygh, Alphen aan den Rijn, N. Samsom.

Frankrijk

- Barraine R.*, Procédure civile et voie d'exécution. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Guieu Vandamme, Lang, Rivano et De Jonghe*, Taxes indirectes perçues à l'importation dans les six pays de la Communauté Economique Européenne. — Dalloz.

- Kuhn Jean-Pierre*, Manuel de la responsabilité notariale. — Dalloz.
- Larguier J.*, Le Droit pénal. — Presses universitaires de France.
- Mancini J. G.*, Prostitution et proxénétisme. — Presses Universitaires de France.
- Mercier-Gouin L.*, Le Droit d'auteur. — Fides.
- Musso M.*, Le Nouveau régime de l'expropriation et ses modalités d'application. — J. Delmas.
- Nizard L.*, La Jurisprudence administrative des circonstances exceptionnelles et la légalité. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Paris de Bollardièrre A.*, Manuel du commerce international par ventes maritimes. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Reuter P.*, Institutions internationales. 3e édit. Presses Universitaires de France.
- Robert J.*, La loi Debré 31 décembre 1959 sur les rapports entre l'Etat et les établissements d'enseignement privé. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Terrou F.*, L'Information. — Presses Universitaires de France.
- Wittmer J.*, Garantie et responsabilité contractuelles en droit de brevets d'invention. — Verlag für Recht und Gesellschaft. Ag. Interdoc.
- Zoghbi H.*, La responsabilité aggravée du transporteur-aérien. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.

Engeland

- Bebr G.*, Judicial Control of the European Communities. — Lib. of World Affairs, Stevens & Sons.
- Bromley P. M.*, Family Law. — Butterworth.
- Brown Ronald David Stewart*, A Guide to Compulsory Purchase and Compensation. — Sweet & M.
- Chapman Derek H. & J. V. Davies*, The Farmer's Guide to the Law. — Estates Gazette.
- Chorley Lord & H. A. Tucker*, Leading Cases on Mercantile Law. — Butterworth.
- Cripps C. A.*, Compulsory Acquisition of Land. — Ed. H. Parrish, Sweet & M. & Stevens & Sons.
- Cross R. & P. A. Jones*, Cases on Criminal Law. — Butterworth.
- Fitzgerald P. J.*, Crime, Sin and Negligence. — Leeds U.P.
- Goodhart A. L.*, The Spirit of the English Law. — Lionel Cohen lect. Magnes P., Oxf. U.P.
- Hart, Sir William O.*, Introduction to the Law of Local Government and Administration. — 7th e. Butterworth.
- Hodge J. R.*, Famous Trials. — Series 6 Penguin.
- Klare H. J.*, Anatomy of Prison. — Penguin.
- Lewis A. K. & J. A. Kemp*, Registration of Commercial and Licence Agreements in the Common Market. — Butterworth.
- Maitland F. W.*, The Forms of Action at Common Law, Ed. A. H. Chaytor & W. J. Whittaker. — Students' e. Camb. U.P.
- Nokes G. D.*, An Introduction to Evidence. Sweet & M.
- Perkins D.*, Husbands and Wives. Conservative Pol. C.
- Ringrose C. W.*, Where to Look for Your Law. D8. 14e Interlvd. 25 Sweet & M.
- Rolph C. H.*, The Police and the Public. — Heinemann.
- Roughead W.*, Classic Crimes. — Pan Bks.
- Sinha A. N.*, Law of Citizenship and Aliens in India. — Asia Pub. Ho.
- Smith T. B.*, Studies Critical and Comparative. — W. Green.
- Sobolewski E.*, Essay on International Criminal Law. — Author 5 Rowan.

- Wade H. W. R.*, Law, Opinion and Administration. — Oxf. U.P.
- Zamir I.*, The Declaratory Judgment. Stevens & Sons.

Zwitserland

- Schmid Benno*, Die Listenverbindung im schweizerischen Proportionalwahlrecht. — Aarau. Sauerländer. 1962.
- Sesseli Jacques*, La notion de faute dans la Convention de Varsovie. Etude de droit aérien. — Lausanne, Nouvelle Bibliothèque de droit et de jurisprudence. 1961. Vente, Ed. Rencontre, Lausanne.
- Tekil Fahiman*, L'avarie commune en droit turc et les règles d'York et d'Anvers. — Lausanne. Nouvelle Bibliothèque de droit et de jurisprudence, 1961. Vente, Ed. Rencontre, Lausanne 8.
- Testuz Hugues*, Les pouvoirs de représentation de l'agent d'assurance en droit suisse. — Lausanne. Nouvelle Bibliothèque de droit et de jurisprudence, 1959. Vente, Ed. Rencontre, Lausanne.
- Yörükoglu Ömer*, Le statut juridique du commandant de bord. Etude de droit français et de droit international. — Lausanne, Nouvelle Bibliothèque de droit et de jurisprudence. 1961. Vente, Ed. Rencontre, Lausanne.

Oostenrijk

- Jarosch Klaus*, Das Schmerzensgeld in medizinischer und juristischer Sicht. Von Klaus Jarosch, Otto Müller, Josef Piegler, 2 erw. Aufl. — Wien, Manz, 1962.
- Köhler Hans*, Erbschaften im Ausland Länderbeiträge Europa. Zsgest. v. Hans Köhler. — Wien, Kauf, 1962. 130 S. 8° Schriftenreihe f. Internat. Recht. 3.
- Rittler Theodor*, Lehrbuch des österreichischen Strafrechts. 2. neubearb. Aufl. Bd. I. 2. — Wien, Springer, 1954-62. Rechts- u. Staatswissenschaften
- Weber Wilhelm, Weber Karl, Wenger Günther, Winkler*, Beiträge zum österreichischen Wirtschaftsverwaltungsrecht. Hrsg. vom inst. f. angewandte Sozial- u. Wirtschaftsforschung. — Wien, Jupiter-Verl. 1962.

Duitsland

- Bappert Walter*, Wider und für den Urheberrechtsgeist des Privilegienzeitalters. Auseinandersetzung mit d. Versuch e. Revision d. Geschichtsbildes. — Weinheim. Bergstr. Verl. Chemie 1962.
- Beier Friedrich-Karl*, Grundfragen des französischen Markenrechts. — München, Köln, Berlin, Bonn, Heymann 1962.
- Berg Hans u. Josef Wiefels*, Bürgerliches Recht. Familien- und Erbrecht. Fälle mit Lösungen, Völlig neubearb. u. erw. Aufl. — Stuttgart, Kohlhammer, Düsseldorf, Schwann, 1962.
- Brüggemann Dieter*, Die rechtsprechende Gewalt. Wegmarken d. Rechtsstaats in Deutschland. Eine Einf. — Berlin, de Gruyter, 1962.
- Bullinger Martin*, Vertrag und Verwaltungsakt. Zu d. Handlungsformen u. Handlungsprinzipien d. öffentl. Verwaltung nach dt. u. engl. Recht. — Stuttgart, Kohlhammer, 1962.
- Clemens Adrian*, Der europäische Beamte und sein Disziplinarrecht. Eine rechtsvergleichende Studie z. Rechtsstellung d. europ-Beamten u. z. systemat. Grundlegung d. auf ihn anwendbaren materiellen Disziplinarrechts u. Disziplinarverfahrensrechts. Unter bes. Berücks d. nach artikel 212 d. EWG-Vertrages u. Artikel 186, d. EAG-Vertrages zu

- erlassenden Beamtenstatuts. Geleitw. von Hans Furler. — Leiden, Sythoff, 1962.1961.
- Cremer Joachim*, Grundlagen der ärztlichen Rechts- und Berufskunde für Ärzte und Studierende. — Stuttgart, Enke, 1962.
- Eckhardt Walter*, Allgemeine Staatslehre. — Stuttgart, Kohlhammer, Düsseldorf, Schwann, 1962.
- Endemann Wilhelm*, Studien in der romanisch-kanonistischen Wirtschafts- und Rechtslehre bis gegen Ende des 17. Jahrhunderts. In 2. Bden. — Berlin, Buttentag Collin, 1874-83, Photomechan. Neudruck. Aalen, Scientia Verl. 1962.
- Fechner Erich* u. *Peter Schneider*, Nochmals Verfassungswidrigkeit und Rechtsmissbrauch in Aktienrecht. 2. Stellungnahmen zur öffentl. Verhandlung im Normenkontrollverfahren betr. Umwandlungsgesetzes von 1956 u. zum Fall Feldmühle. — Tübingen, Mohr Siebeck, 1962.
- Festschrift für Erich Molitor zum 75. Geburtstag*. 3 Oktober 1961. Hrsg. im Auftr. d. Mitarb. von Hans Carl Nipperdey. — München u. Berlin, Beck 1962.
- Flatten Karl-Jozef*, Strafrechtlicher Ehrenschatz der Handelsgesellschaften. — Berlin, de Gruyter, 1962.
- Goez Werner*, Der Leihzwang. Eine Untersuchung zur Geschichte d. dt. Lehnrechtes. — Tübingen, Mohr, 1962.
- Grabendorff Walter*, Beamtenrecht. Völlig neu bearb. Aufl. 21-24. — Stuttgart, Kohlhammer, Düsseldorf, Schwann, 1962.
- Grosshuth Friedrich Sally*, Staatsnot. Recht und Gewalt. Vorw. von Max Hirschberg. — Nürnberg, Glock & Lutz, 1962.
- Hanne Ewald*, Bibliothek des Oberverwaltungsgerichts für das Land Nordrhein-Westfalen. Zeitschriftenkatalog. Verz. d. Periodica u. Losebl. Ausg. Stand 1. November 1959. — Münster, Bibliothek d. Oberverwaltungsgerichts f. d. Land Nordrhein-Westfalen, 1959.
- Herbst Leonore*, Staatensukzession und Staatsservituten. — Berlin, Duncker & Humblot, 1962.
- Himüber Oskar Leuer v.*, Strafrecht. Besonderer Teil. Unter Berücks. d. Entwurfs e. Neuen Stgb. Neu bearb. Aufl. 106. — Stuttgart, Kohlhammer, Düsseldorf, Schwann, 1962.
- Hoerres Otto, Josef*, Grundbegriffe und Fachausdrücke des Steuerrechts. — Stuttgart, München, Hannover, Boorberg, 1962.
- Imboden Max*, Schweizerische Verwaltungsgrechtsprechung. Erg. Bd. — Basel u. Stuttgart, Helbing & Lichtenhahn, 1962.
- Julius v. Staudingers*, Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Mit Einführungsgesetz u. Nebengesetzen. Mitarb. Günther, Beitzke u. a. Lfg. 31 32. — Berlin, Schweitzer, 1962.
- Kaser Max*, Römisches Privatrecht. Ein Studienbuch. 2. erw. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1962.
- Kimminich Otto*, Der internationale Rechtsstatus des Flüchtlings. — Köln, Berlin, Bonn, München, Heymann, 1962.
- Kleemann Gerd*, Die Wettbewerbsregeln der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft mit Ausnahme der Bestimmungen über staatsliche Beihilfen. Eine krit. Darstellung d. Kartellrechts d. EWG. — Baden-Baden, Verl. f. Unternehmensführung, 1962.
- Kübel Josef*, Die innerdeutsche Entschädigung für das enteignete deutsche Auslandsvermögen unter bes. Berücks. ausländ. Wertpapiere mit Berechnungsbeispielen auf Grund des Entwurfs vom 15 Juli 1961. — Giessen, Goethestr. 26. Selbstverl. 1962.
- Machlup Fritz*, Die wirtschaftlichen Grundlagen des Patentrechts. An economic Review of the patent system. Unter Mitw. d. Verf. übers. von Manfred Bohlig u. Franz Froschmattier. — Weinheim, Bergst. Verl. Chemie, 1962.
- Massfeller Franz*, Das gesamte Familienrecht. Sammlung d. familienrechtl. Vorschriften mit Hinweisen unter bes. Berücks. d. Gleichberechtigungsgesetzes. u. d. Familienrechtsänderungsgesetzes. — Frankfurt a. M., Berlin, Metzner, 1962.
- Maurer Georg Ludwig von*, Geschichte der Dorfverfassung in Deutschland. Neudr. d. Ausg. 1865-66. Bd. 1. 2. — Aalen, Scientia Verl., 1961.
- Meyer Alex*, Internationale Luftfahrtabkommen. Bd. 4. — Köln, Berlin, Bonn, München, Heymann, 1962.
- Noach Ingolf* u. *Roger Schlegel*, Die Konfliktkommissionen. Dokumente u. Arbeitsrechtl. Bestimmungen zusammengest. u. bearb. — Berlin, VEB. Zentralverl., 1962.
- Petzold Siegfried*, Grundzüge der sozialistischen Gesetzgebung in der Deutschen Demokratischen Republik. — Berlin, VEB. Dt. Zentralverl., 1962.
- Rauschnig Dietrich*, Die Gesamtverfassung Deutschlands, Nationale u. internat. Texte z. Rechtslage Deutschlands. Mit e. einl. Darst. d. Rechtslage Deutschlands von Herbert Krüger. — Frankfurt a. M., Berlin, Metzner, 1962. Die Staatsverfassungen d. Welt. Bd. I.
- Rehfeldt Bernhard*, Einführung in die Rechtswissenschaft. Grundfragen, Grundgedanken u. Zusammenhänge. — Berlin, de Gruyter, 1962.
- Rosenau Heinz* u. *Friedrich Kuhlberg*, Vertragsentwürfe für die Gründung und Umwandlung von Personengesellschaften und Kapitalgesellschaften mit handelsrechtlichen und steuerrechtlichen Anmerkungen. 2. neubearb. u. erw. Aufl. — Celle, Pohl, 1962.
- Rosenthal Walther*, Die Justiz in der Sowjetzone. Aufgaben, Methoden u. Aufbau. — Bonn, Berlin, Bundesministerium f. Gesamtdt. Fragen, Bonn, Dt. Bundes-Verl. in komm., 1962.
- Schäfer Adolf*, Testament und Erbe. Prakt. Fragen d. Erbrechts u. d. Erbschaftssteuer. Bearb. von Günther Schmidt-Weyland. 9. Aufl. — Mondorf/Rhein, Titz, 1962.
- Schneider Franz*, Presse- und Meinungsfreiheit nach dem Grundgesetz. Beiträge z. Wesensbestimmung dieser Grundrechte. — München, Beck, 1962.
- Schwartz Otto*, Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen und Verordnungen Fortgef. von Eduard. 24. neubearb. Aufl. — München, Berlin, Beck, 1962.
- Streit Josef*, Entschleierte Justiz. — Berlin, VEB. Dt. Zentral. Verl. 1961.
- Süsterhenn Adolf*, Die geistigen Grundlagen der NATO. — Bonn, Verl. Staat- u. Gesellschaft, 1960.
- Schreiber Aupert*, Logik des Rechts. — Berlin, Göttingen, Heidelberg, Springer, 1962.
- Wiefels Josef*, Bürgerliches Recht. Familienrecht. Neubearb. Aufl. — Düsseldorf, Schwann, Stuttgart, Kohlhammer, 1962.
- Wolff Hans Julius*, Das Justizwesen der Ptolemäer. — München, Beck, 1962.

VLAAMSE JURISTEN.

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Gent

De Vlaamse Conferentie der Balie van Gent heeft zich de luxe gepermitteerd, de 24e september 1962, op een maandagnamiddag, een uitstap te organiseren naar de industriezone langs het kanaal Gent-Terneuzen.

Dat zovele confraters hun taak in de steek zouden laten en hun cabinet ontvluchten, is voor het bestuur van de Conferentie zeker de grootste ontdekking geweest. Was het de stralende herfstzon, de belangstelling voor de economische ontwikkeling van eigen streek, of het vooruitzicht van de Hollandse Bokma dat zovele confraters weglakte?

In het moderne ontvangstgebouw van de havendienst werden wij verwelkomd door de heer Charlier, directeur van de haven. Een betere gids kon niet gevonden worden. Na een zeer gedocumenteerde uiteenzetting kwamen de praktische oefeningen: bezoek aan de dokken en kanaalwerken. Over de honderden hectaren industrieterrein en tussen de heuvelkettingen opgehoopt zand, voerde de bus ons hotsebotsend naar de bouw- werf van het Sifferdok. Bedenkend hoe instortings- klaar staatswerken soms kunnen zijn, bleef iedereen eerbiedig op enkele meters afstand van de kaai. Doch Mr. R. Moreels, schatbewaarder, wist te vertellen dat hij op een diner met de secretaris-generaal van het ministerie de kwestie van de verantwoordelijkheid reeds had besproken.

Tot slot van de wetenschappelijke excursie werd door de Rijkswaterstaat te Terneuzen een en ander verteld over de werken op Nederlands grondgebied. Pleitbezorger mevrouw De Ryck-De Cordier vond echter dat we reeds wat te lang in het droogdok lagen, en ook Mr. P. Van Mallegheem was van mening dat na Watervliet nu Biervliet aan de beurt moest komen.

Toen de uitgangputte en dorstige groep het hotel Rotterdam binnenviel werd onmiddellijk de fraaie biljaar- zaal ter beschikking gesteld. Toch werd hier een andere kunst beoefend, Mr. P. Fredericq vergat zelfs zijn Handboek om hier bols en bokma te hanteren. Het koste dan ook heel wat moeite om anderhalfuur nadien de secretaris Mr. K. Moors en lustige gezellen terug in de bus te krijgen.

Te Philippine wachtte aan de deur van het restaur- ant «Au Port» Mr. P. Blomme de Conferentie op. Iedereen mocht er dan ook van verzekerd zijn dat het culinaire talent van de ex-ondervoorzitter de Con- ferentie naar de veilige haven had geloodst.

Verscheidene confraters die wegens te drukke bezig- heden de namiddaguitstap niet hadden kunnen mee- maken, hadden er aan gehouden met de groep de genoegens van het mosselsouper te komen delen.

In de goede stemming over de welgeslaagde uitstap en het succes van de pleitwedstrijd, liet de voorzitter Mr. G. Moyaert het glas heffen, wat bij iedereen de hoop deed opflakkeren de roemrijke overwinnaar van het woord te mogen beluisteren. Was Mr. Verstringhe misschien verkouden, of vond hij het ongepast zijn lief- tallige wederhelft het woord te ontnemen, of waren er andere redenen, in ieder geval beklom hij het spreek- gestoelte niet. Maar uitstel is geen afstel. De Con- ferentie rekent er op voor de volgende uitstap. En dat mag niet zo lang meer duren, want terug in het nachtelijk Gent, klonk het: «We gaan nog niet naar huis!».

Mr. Geert Baert

ERRATUM

In ons laatste nummer hebben wij een bevelschrift gepubliceerd met een noot van Mr. Jean Eeckhout. Bij vergissing hebben wij vermeld dat Mr. Eeckhout deze zaak gepleit had, daar waar hij zich beperkt had deze beslissing te anno'eren.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie : jrg. 1962 - nr. 7-8 :

Wetgeving.

De Gemeente : jrg. 1962 - nr. 9 :

J. Delatte, Stedebouw en ruimtelijke ordening (2e deel en einde). — G. De Brigode, Bejaardentehuis te Hornu (Henegouwen).

Nederlands Juristenblad : jrg. 1962 - nr. 32 :

H. L. Bakels, Privaatrechtelijke belemmeringen van de vrije keuze van dienstbetrekking. — G. A. Van Beusekom, Het «falsum» bedrog, met onderschrift van Prof. Mr. J. M. Van Bemmelen. — H. G. W. Worst, Uitgebleven rechtsherstel.

Advocatenblad : jrg. 1962 - nr. 8 :

A. Van Houte, De Deense «Ombudsmand». — B. W. Kranenburg, Lof der zotheid in de advocatuur. — Ontwerp-verordening nr. 6 met vragenformulier en memorie van toelichting. — E. J. E. G. Vonkenberg, Geen generalisering. — F. Van Raalte, Een extra exemplaar van de conclusie bijsluiten? — W. De Rijke, Een extra exemplaar van de conclusie bijsluiten? — J. R. Voûte, Negende congres van de I.B.A. — H. J. C. Ter Kuile, Negende congres van de I.B.A. te Eding- burgh. — H. Scholten, Schweizerischer Anwaltstag 1962. — K. B. Meyer Swantée, Internationale tennis- wedstrijden «de Coupe Henri Robert».

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Re- gistratie : jrg. 1962, nr. 4735 :

P. Borst, Enige beschouwingen over marginale toet- sing in publiek- en privaatrecht (I). — S. N. van Opstall, Algemene voorwaarden. — P. W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Ven- nootschapsrecht.

Bestuurswetenschappen : jrg. 1962 - nr. 5 :

W. H. Vermeulen, C. W. de Vries tachtig jaar. — G.A. van Poelje, Technocratie en bestuur. — W. Droog- lever Fortuyn, Schade door planologische maatregelen (II). — A. D. Belifante, Wetgevingstechniek. — G. J. C. Schilthuis, Tardieve opmerkingen over de Pro- vinciale Wet.

Sociaal Economische Wetgeving : jrg. 1962 - nr. 7-8 :

Studiegroep van het Europa-Instituut, The institu- tions of the E.E.G. on the admission of new member states, A report concerning modifications to the E.E.G. Treaty. — J. Valkhoff, De Minister in het publiek- recht van het bedrijfsleven.

Journal des Tribunaux : jrg. 1962 - nr. 4372 :

J. Constant, Le traité Benelux d'extradition et d'en- traide judiciaire en matière pénale de 27 juin 1962.

Jurisprudence du Port d'Anvers : jrg. 1962 - nr. 7-8 :

Affrètement maritime. — Assurances. — Commis- sionnaire-expéditeur. — Marins. — Prescription. — Privilèges maritimes. — Procédure. — Remorquage Transport. — Voies navigables. — Etude doctrinale. — Bibliographies.